

Tarptautinė
migracijos
organizacija

Europos
migracijos
tinklas

Prieglobsčio prašančių asmenų perkėlimas į Lietuvą:

migrantų patirtys, ekspertų
vertinimai, Lietuvos
gyventojų nuostatos

2016/2

EMT STUDIJA

IOM • OIM

Bendrai finansuojama
ES lėšomis

Europos migracijos tinklas

Šis tyrimas atliktas pagal Europos migracijos tinklo (EMT) 2015 – 2016 m. metinę programą.

EMT – tai ES valstybių narių, Norvegijos ir Europos Komisijos tinklas, skirtas rinkti, analizuoti ir dalintis naujausia, objektyvia ir palyginama informacija migracijos bei prieglobsčio srityje. Lietuvoje EMT veiklą LR Vyriausybės nutarimu vykdo Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) Vilniaus biuras.

Daugiau informacijos apie EMT: www.emn.lt.

Kontaktai:

Europos migracijos tinklo nacionalinis informacijos centras

Jakšto 12, 4 aukštas

LT-01105, Vilnius

Tel.: +370 5 2624897

Faksas: +370 5 2611326

El. paštas: emn@iom.lt

© Tarptautinė migracijos organizacija (TMO), Europos migracijos tinklas (EMT)

Studijoje pateikta informacija nebūtinai atspindi oficialią Lietuvos Respublikos, Europos Komisijos ar TMO ir jos šalių narių poziciją. Visos teisės saugomos. Kopijuoti visą ar dalimis, taip pat naudoti komerciniais tikslais be TMO Vilniaus biuro raštiško leidimo draudžiama.

**Prieglobsčio prašančių
asmenų perkėlimas
į Lietuvą:**

migrantų patirtys, ekspertų
vertinimai, Lietuvos
gyventojų nuostatos

2016/2

EMT STUDIJA

Turinys

IŽANGA.....	8
I. Į LIETUVĄ PERKELTŲ PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ PATIRTYS IR EKSPERTŲ ĮŽVALGOS	10
1. 1. Iš Graikijos perkeltų prieglobsčio prašytojų patirtys	11
1.1.1. Išvykimo iš savo gimtinės priežastys.....	11
1.1.2. Kelionė iki Graikijos	13
1.1.2.1 Gyvenimo sąlygos Graikijoje	14
1.1.3. Lietuvos pasirinkimo motyvai	15
1.1.3.1 Žinios apie Lietuvą	16
1.1.3.2 Kitos prioritetinės šalys	17
1.1.4 Atvykimas ir pirmos dienos Lietuvoje	18
1.1.4.1. Gyvenimo sąlygų Rukloje vertinimas.....	19
1.1.5. Lūkesčiai Lietuvai.....	21
1.1.5.1. Probleminės sritys: pašalpos, gyvenamasis būstas, darbas.....	21
1.1.6. Ateities perspektyvų Lietuvoje suvokimas.....	23
1.2. Iš Turkijos perkeltų prieglobsčio prašytojų patirtys.....	26
1.3. Perkeltų migrantų patirčių ir iššūkių apibendrinimas.....	29
II. LIETUVOS GYVENTOJŲ NUOSTATOS DĖL PABĖGĖLIŲ PERKĖLIMO Į LIETUVĄ	30
2.1. Pabėgėlių perkėlimo politikos vertinimas	31
2.2. Pabėgėlių galimai keliama grėsmė ir ją formuojančių veiksnių suvokimas.....	35
2.3. Šalies gyventojų nuostatos dėl pabėgėlių	37
2.4. Lietuvos gyventojų nuostatų apibendrinimas	41
TYRIMŲ IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	43
SUMMARY	46
PRIEDAI	50

Ižanga

Pastaraisiais metais dėl politinių, religinių, karinių konfliktų Artimuosiuose Rytuose ir ypač suaktyvėjusių karo veiksmų Sirijoje prieglobsčio prašytojų srautai į ES nepaprastai išaugo. „Eurostat“ duomenimis, vien 2015 m. ES šalyse buvo pateikta 1 255 600 prieglobsčio prašymų¹. Didžiausias spaudimas tenka kelioms ES šalims: dauguma prieglobsčio prašytojų į ES atvyksta per Italiją ir Graikiją, o jų tikslas yra pasiekti Vokietiją ar Švediją. Tapo aišku, kad kelios ES šalys negali priimti tokio didelio skaičiaus prieglobsčio prašytojų ir vienos spręsti vadinamosios migrantų krizės. Buvo nutarta ieškoti bendrų sprendimų bei solidarizuotis su didžiulį migracinį spaudimą patiriančiomis ES valstybėmis narėmis. Todėl 2015 m. ES šalys narės priėmė sprendimą dėl naštos mažinimo ir prieglobsčio prašytojų perkėlimo ES viduje iš Italijos ir Graikijos², o 2015 m. – dėl prieglobsčio prašytojų perkėlimo iš Turkijos³.

Solidarizuodamasi su didžiulį migracinį spaudimą patiriančiomis ES valstybėmis narėmis, 2015 m. gegužės 22 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą dėl 1105 užsieniečių, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, perkėlimo į Lietuvą⁴: numatyta iki 2017 m. gruodžio 31 d. perkelti 70 prieglobsčio prašytojų (Sirijos piliečių) iš Turkijos ir 1035 iš Graikijos ir Italijos. Tai visai naujas iššūkis Lietuvai, tad praėjus daugiau nei metams nuo sprendimo priėmimo, procesas tik įsibėgėja

(iki 2016 m. lapkričio mėn. perkelta 185 prieglobsčio prašytojai arba 16 proc. numatytos kvotos), o perkeltieji prieglobsčio prašytojai susiduria su iššūkiais, dėl kurių integracija tampa sunkiai įmanoma.

Siekiant įvykdyti prisiimtus įsipareigojimus, artimiausioje ateityje į Lietuvą perkeliama asmenų skaičius turėtų gerokai išaugti, o neįvardijus ir nesprendžiant šiandien stebimų problemų, strigs integracijos procesas ir didės įtampa visuomenėje. Problemų įvardijimas ir galimų sprendimų paieška – šios studijos tikslas.

Šis tyrimas, kuris buvo atliekamas įgyvendinant Europos migracijos tinklo (EMT) metinę programą, siekia į prieglobsčio prašytojų perkėlimo problematiką pažvelgti kompleksiskai, iš kelių perspektyvų. Studiją sudaro trys tarpusavyje susiję tyrimai (tyrimų metodologija pateikiama prieduose):

- Perkeltų prieglobsčio prašytojų patirtys, nuostatos ir perspektyvų vertinimas – kokybinis tyrimas / giluminiai perkeltų asmenų iš Graikijos (15) ir Turkijos (3) interviu;
- Tiesiogiai su prieglobsčio prašančių asmenų perkėlimu ir pabėgėlių integracija dirbančių ekspertų apklausa;
- Lietuvos gyventojų nuostatos dėl prieglobsčio prašytojų perkėlimo, jų keliamos grėsmės ir integracijos perspektyvų – reprezentatyvi viešosios nuomonės apklausa. Paraleliai vertinama ir viešosios nuomonės dinamika – tyrimo duomenys lyginami su bendrovės „Spinter tyrimai“ 2015 m. spalio 16–26 d. naujienų portalo DELFI užsakymu bei 2016 m. vasario 17–28 d. Socialinių tyrimų centro užsakymu atliktų tyrimų rezultatais.

Tikimės, kad tokia kompleksinė prieglobsčio prašytojų perkėlimo procesų analizė leis objektyviai vertinti kylančius iššūkius, o šios studijos įžvalgos bus naudingos betarpiškai su pabėgėliais dirbantiems asmenims, taip pat ir įrankis politikos formuotojams, parodantis, ką ir kaip reikėtų tobulinti, kad prieglobsčio prašytojų perkėlimas ir integracija vyktų sklandžiai, mažėtų Lietuvos gyventojų baimė ir nepasitikėjimas atvykstančiais.

Migracijos ir integracijos politikoje ypač svarbu remtis ne išankstinėmis nuostatomis ar sklandančiais mitais, o faktais ir realių problemų analize. Be to, kaip rodo galias pabėgėlių perkėlimo tradicijas turinčių šalių patirtis, krizė verčia iš naujo apsvarstyti net ir iki šiol sklandžiai veikiančias prieglobsčio prašytojų priėmimo sistemas, tad būtina ieškoti naujų efektyvių metodų, naujų ne-tradicinių sprendimų.

1 <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/>.

2 2015 m. rugsėjo 22 d. Tarybos sprendimas (ES) 2015/1601, kuriuo Italijos ir Graikijos labai nustatomos laikinosios priemonės tarptautinės apsaugos srityje, ir jo pakeitimai.

3 2015 m. liepos 20 d. Tarybos išvada dėl 20 000 asmenų, kuriems reikia tarptautinės apsaugos, perkėlimo į ES.

4 2015 m. birželio 22 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 628 „Dėl užsieniečių perkėlimo į Lietuvos Respublikos teritoriją“ ir jo pakeitimai.

1.

Į Lietuvą perkeltų
prieglobsčio
prašytojų patirtys ir
ekspertų įžvalgos

1. 1. IŠ GRAIKIJOS PERKELTŲ PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ PATIRTYS

1.1.1. IŠVYKIMO IŠ SAVO GIMTINĖS PRIEŽASTYS

Esminė pasitraukimo iš savo gimtinės priežastis – bėgimas nuo karo įvykių. Šalyje vykstant kariamiams veiksams, žūvant artimiesiems, sukilėliams renkantis asmenis į savo gretas, galutinai nusprendžiama išvykti.

Kokybiniame tyrime dalyvavę į Lietuvą iš Graikijos perkelti asmenys **nurodė šias pagrindines savo išvykimo iš gimtinės priežastis:**

- **karo įvykius, fizinio saugumo ieškojimą** („atvykau ieškodamas saugumo sau ir savo šeimai“ – 57 m. vyras; „nebėra saugu ir pabėgau būtent nuo karo įvykių“ – 28 m. vyras; „vietovėje, kurioje gyvenau, vieną mėnesį užimdavo režimas, kitą mėnesį – sukilėliai, mėtė bombas bet kur, buvo nebesaugu“ – 30 m. vyras; „dėl karo įvykių, nebeįmanoma ten gyventi“ – 33 m. moteris; „bėgau nuo karo, sulaikymo, prievartavimo – visų dalykų, kurie liečia moteris“ – 48 m. moteris);
 - **norą apsaugoti savo vaikus** („buvo nebeįmanoma išeiti iš namų, vaikai eidavo į mokyklą su baime, kad nenukristų bomba ant mokyklos ar eidamas gatvę negautų kulkos“ – 33 m. moteris; „įvyko bombardavimas šalia mano vaiko mokyklos“ – 34 m. vyras; „aš turiu penkis vaikus ir mačiau, kad jie negalės dėl karo tęsti mokslų“ – 57 m. vyras; „kadangi toje vietoje, kur gyvenom, pateko Islamo valstybės nariai <...> pas mus didelė šeima, bijojau, kad paims sūnų pas save, privers eiti ir klausyti visų kursų, dėl to išsigandau ir norėjau dingti kuo greičiau“ – 55 m. vyras);
 - **bėgimą nuo mirties** („tiesiog buvo bėgimas iš mirties zonos“ – 28 m. vyras; „kai matai tiek žuvusių žmonių gatvėse, to užtenka <...> prieš 5 dienas žuvo labai daug giminaičių iš žmonos brolio šeimos“ – 38 m. vyras);
 - **sugriautus namus** („mano namas buvo nugriautas, nebeturėjau kur gyventi, nes buvo pataikyta į mano namus“ – 57 m. vyras; „mano namai buvo nugriauti, teko išvykti“ – 33 m. vyras).
- **paprotinės teisės normas / genčių nesutarimus** („šalį nusprendėme palikti dėl šeimyninių problemų. Aš priklausau vienai genčiai, o mano žmona kitai. Mano sesuo buvo susituokusi su mano žmonos broliu, tačiau išsiskyrė ir pagal genčių taisykles mes taip pat turėtume išsiskirti arba mums grėstų mirties bausmės – kartuvės“ – 30 m. vyras). (1.1 pav.)

1.1 PAV. IŠVYKIMO IŠ GIMTINĖS PRIEŽASTYS

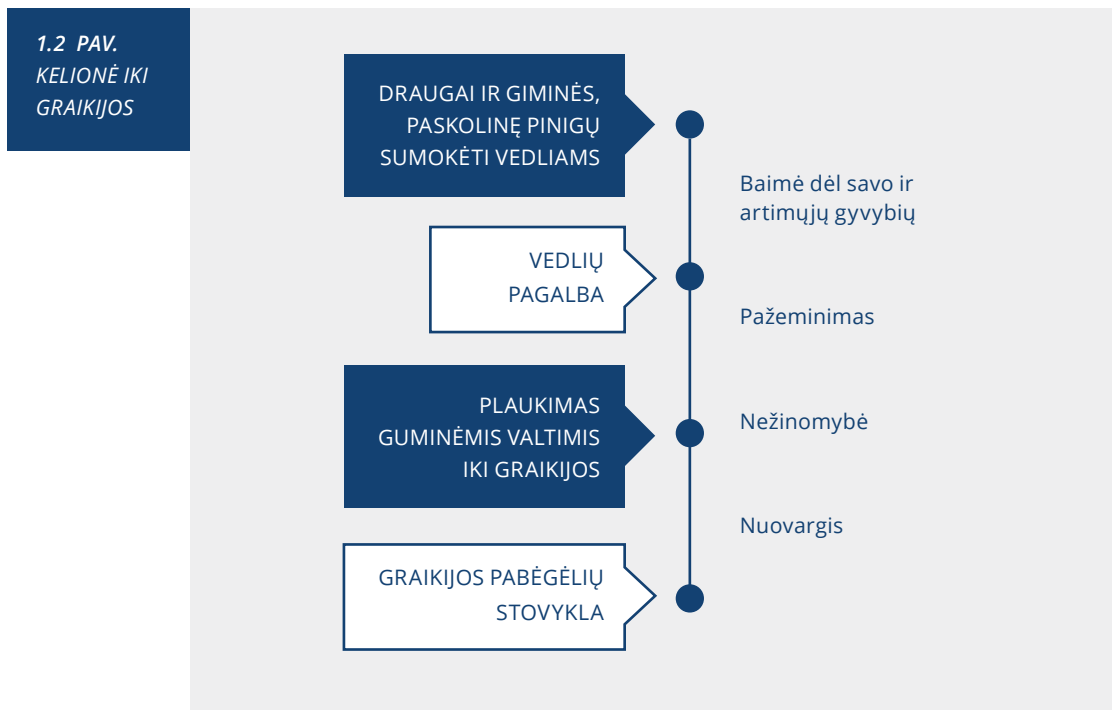
Galutinis sprendimas palikti savo gimtinę buvo priimtas suvokus realų gresiantį pavojų, padaugėjus antskrydžių virš miesto, visur mėtomų bombų, artimųjų mirčių, pradėjus jausti baimę dėl savo ir šeimos narių gyvybės („priėmiau šitą sprendimą, kai padaugėjo antskrydžių virš mūsų miesto“ – 57 m. vyras; „buvo invazija, daug mano artimų žmonių mirė, grėsmė artėjo prie mūsų, tai nutariau išvažiuoti“ – 28 m. vyras; „priėmėme sprendimą, kai situacija pablogėjo, atsirado Islamo valstybė, pabijojome, kad dar labiau priartės, ir pabėgome“ – 37 m. vyras; „aš persikėliau gyventi į Damaską su šeima, tame mieste pradėjo rinkti gyventojus, kad eitų jungtis į kariuomenę ir sukilėliai rinko savas pajėgas, ir šiaip kai dirbau vairuotoju, iš visų pusių krisdavo bombos“ – 33 m. vyras; „dėl politinių ir režimo partijų nepasidalinimo grėsė pavojus“ – 28 m. vyras; „man psichologiškai buvo sunku gyventi, kai Rusijos lėktuvai skraido virš viso miesto, bijai, kad numes bombą, buvo sunku. Elektros nėra, vandens nėra“ – 48 m. moteris).

Pagrindinės ekspertų nurodytos realios pasitraukimo iš šalies priežastys – pabėgėlių gimtinėje vykstantys **kariniai veiksmai** ir jaučiamas **nesaugumas**, tačiau neatmetama, kad pasitaiko ir kitokių priežasčių („absoliučios daugumos atveju – karas, kurį mums sunku suvokti iš žiniasklaidos, bet kai girdi istorijas čia ir dabar gyvai apie žuvusius gimines, šeimos narius, artimus, to sumeluoti neįmanoma. Žinoma, būna išimčių, gal koks vienas kitas ir praslenka ne visai dėl karo, bet iš to didžiulio Sirijos srauto, priežastis yra karas ir po tuo žodžiu viskas slypi“ – ekspertas I; „jeigu kalbame apie tuos, kurie atitinka tuos 75 proc. pripažinimo¹, kur yra sprendimuose identifikuota ir skaičiuota pagal ketvirtinius Eurostato duomenis, tai natūralu, kad asmenys traukiasi, nes yra nesaugu šalyje. Vėlgį tarp tų pačių prieglobsčio prašytojų Graikijoje yra skirtingų asmenų iš skirtingų šalių <...> priežasčių visuomet būna skirtingų ir jas vertiname po to, kai pradedame procedūras ir detalias apklausas“ – ekspertas II).

¹Remiantis ES Tarybos sprendimu perkėlimo programose gali dalyvauti tik prieglobsčio prašytojai iš tų šalių, kurių piliečių prieglobsčio prašymai tenkinami ne mažiau kaip 75 proc.

1.1.2 KELIONĖ IKI GRAIKIJOS

Pagrindiniai pagalbos tinklai keliaujant iki Graikijos – vedliai ir draugai, giminės, paskolinę pinigų sumokėti vedliams už kelionę, kurios kaštai siekia apie 5000 eurų. Dažniausiai pasirenkamas keliaavimo būdas iki Graikijos krantų yra plaukimas pripučiama gumine valtimi. Kelionė nuo giminės iki Lietuvos apytiksliai trunka pusę metų. Visą tą laiką patiriami emociškai sunkūs išgyvenimai: baimė dėl savo ir artimųjų gyvybės, pažeminimo ir nežinomybės jausmai, nuovargis. (1.2 pav.)

Visi tyrimo dalyviai Graikiją pasiekė **vedlių, kuriems buvo sumokėtos didelės pinigų sumos, pagalba** („mokėjome vedliams pinigų“ – 37 m. vyras; „kol mes čia atvykome, sumokėjome 6500 dolerių, kad pasiektume Lietuvą“ – 57 m. vyras). Vedliams pinigai buvo mokami, pardavus savo namus, daiktus arba pasiskolinus pinigų iš artimųjų, draugų („pardavėme viską, ką turėjome“ – 37 m. vyras; „pardaviau savo baldus, mašiną, kad turėčiau už ką mokėti vedliams“ – 57 m. vyras; „šiuo metu esu skolingas 1500 eurų draugams, iš jų ir gyvenau, nes broliai nelegaliai gyveno, kur buvo apsistoję, todėl negalėjo siųsti man pinigų“ – 33 m. vyras; „skolinomės iš kitų žmonių pinigų“ – 28 m. vyras). Beveik visi respondentai **plaukė jūra pripučiamomis valtimis** („gumine valtimi plaukėme iki Graikijos“ – 33 m. vyras; „vykau iš Sirijos į Turkiją, o iš Turkijos valtimi iki Graikijos“ – 33 m. vyras; „jūroje plaukėme 7 valandas, nes kelis kartus užgeso valties variklis“ – 30 m. vyras; „pirmą kartą, kai bandėme keliauti į Graikiją, valtyt buvo pilnos, mes nenorėjome lipti, tada mums vedlys pradėjo grasinti šautuvu, todėl bėgome nuo jo, ėjome per kalnus <...> antrą kartą pavyko ramiai persikelti“ –

33 m. vyras). Vienas tyrimo dalyvis, siekdamas sumažinti kelionės riziką ir turėjęs tam daugiau pinigų, iki Graikijos plaukė jachta („iš Turkijos į Graikiją plaukiau jachta, ji buvo maža, viduje buvo apie 50 žmonių <...> turėjau pasirinkti jachtą, nors ir brangu, man rūpėjo vaiko ir žmonos saugumas“ – 30 m. vyras).

Respondentai teigė visos kelionės metu **išgyvenę didelę baimę** dėl savo ir šeimos narių gyvybės („mes labai gailėjomės, kad pasirinkome keliauti jūra, ypač dėl vaikų, bet, ačiū Dievui, priplaukė Graikijos pakrantės pareigūnai“ – 34 m. moteris; „buvau labai išsigandęs dėl savo šeimos narių“ – 28 m. vyras; „buvo baimė dėl vaikų ir žmonos“ – 33 m. vyras; „pagrindinė baimė buvo jūroje, kuomet aplink tave nieko nėra ir dar du tavo vaikai šalia“ – 30 m. vyras; „Turkijos pakrantės policija šaudė į žmones, kurie kirto sieną <...> buvo žiauru“ – 34 m. vyras; „buvo daug baimės jūroje <...> kai pasiekdavome Graikijos jūrinę liniją, mus nustumdavo atgal“ – 48 m. moteris), **pažeminimą** („jaučiausi pažemintas, jokios pagarbos žmogui“ – 28 m. vyras), **nežinomybės jausmą** („esame emociškai palaužti <...> turėjome plaukti per jūrą, nežinojome, kaip ten bus“ – 57 m. vyras), **nuovargį** („pavargęs jaučiausi, dabar kai prisimenu visą tai, tai sunku“ – 33 m. vyras; „buvo labai sunkios dienos, labai pavargome, buvo labai sunku“ – 34 m. moteris).

Tyrimo dalyvių pagrindinis **kelionės tikslas** buvo **pasiekti Makedonijos sieną**, kuri, jiems atvykus, jau buvo uždaryta („pasiekėme Graikiją, norėjome tęsti savo kelionę, bet pasakė, kad kelias per Makedoniją jau uždarytas“ – 57 m. vyras; „keliovome iki Makedonijos sienos, bet sieną uždarė“ – 37 m. vyras; „likau Graikijoje, nes uždarė sienas, nors planavome į Vokietiją“ – 38 m. vyras).

Į Lietuvą perkeltų asmenų **kelionė** iš giminės iki Lietuvos dažniausiai **truko apie pusmetį** („iš viso kelionė truko apie 5 mėnesius“ – 30 m. vyras; „viskas truko 6 su puse mėnesio“ – 33 m. vyras), tačiau keletui respondentų teko keliauti ilgesnį laiką („Turkijoje buvau 3 mėnesius <...> prie Makedonijos sienos buvome 4 mėnesius stovykloje“ – 33 m. vyras; „8 mėnesius truko kelionė“ – 48 m. moteris; „Turkijoje praleidau 6 mėnesius, tada Graikijoje apie 3 mėnesius“ – 38 m. vyras). Kelionė iki Graikijos daugeliui **kainavo apie 5000 eurų** („kelionė kainavo apie 5000 eurų“ – 28 m. vyras; „kelionė kainavo 4500 eurų“ – 33 m. vyras; „5000 eurų“ – 30 m. vyras).

1.1.2.1 GYVENIMO SĄLYGOS GRAIKIJOJE

Gyvenimo sąlygos Graikijoje vertinamos nevienareikšmiškai. Teigiamai vertinamas vietinių gyventojų geranoriškumas, jų noras padėti pabėgėliams, mandagus elgesys, suteikiamas prieglobstis – visa tai, ko pabėgėliai pasigedo Lietuvoje („Graikija 190 kartų yra geriau negu čia, lyginant žmonių elgesį. Mes gyvenome 140 km nuo Atėnų, žmonės atvažiuodavo iš aplinkinių kaimų, duodavo maisto, drabužių, darydavo balius, jie mus suprasdavo“ – 55 m. vyras; „iš socialinės pusės Graikija žymiai geriau nei Lietuva“ – 38 m. vyras; „dabar galvoju, ar nevertėjo mums pasilikti Graikijoje, ten mus mylėjo, gražiai elgėsi, net valytojai angliškai šneka“ – 37 m. vyras; „Graikijoje buvo paskirtas butas ne tik mums, bet ir kitiems <...> gaudavome maisto kuponus“ – 33 m. moteris; „žmogiškumo prasme Graikijoje buvo geriau, graikai mus užjausdavo, maistą gaudavome, vandens gaudavome buteliuose“ – 57 m. vyras).

Neigiamai vertinamos gyvenimo sąlygos palapinėse, maisto daviniai („20 dienų gyvenome palapinėse, gavome talonus maistui, bet nei drabužių, nei žaislų, nieko nebuvo“ – 30 m. vyras; „nebuvo geros sąlygos, daug melo. Organizacijos melagės, pvz., tave kviečia vakarienauti, bet ta vakarienė yra tik vienas batono gabalas“ – 34 m. vyras). (1.3 pav.)

1.3 PAV. GYVENIMO SĄLYGŲ GRAIKIJOJE VERTINIMAS

- Vietinių geranoriškumas, noras padėti, mandagumas
- Vietinių suteikiamas prieglobstis pabėgėliams

- Prastos gyvenimo sąlygos palapinėse
- Prasti maisto daaviniai

1.1.3. LIETUVOS PASIRINKIMO MOTYVAI

Esminis Lietuvos pasirinkimo motyvas – nenoras likti Graikijoje ar grįžti atgal į gimtinę. Neturint didelio pasirinkimo, priklausant pabėgėlių perkėlimo programai, Lietuva pasirenkama, viliantis, kad bus užtikrintas bent jau fizinis saugumas.

Visiems tyrimo dalyviams **Lietuva buvo paskirta pagal pabėgėlių perkėlimo programą** („aš pats nepasirinkau Lietuvos, ji man buvo parinkta pagal programą“ – 57 m. vyras; „mūsų kryptis buvo Vokietija, bet kai keliavome, uždarė Makedonijos sieną, tai buvome priversti registruotis į programą ir mus paskyrė čia“ – 37 m. vyras; „ne aš pasirinkau Lietuvą, o ji mane“ – 28 m. vyras; „aš nevažiavau į Lietuvą, aš norėjau į Vokietiją, būčiau pagyvenusi geriau, dabar su dukra nežinome, kas su mumis bus“ – 48 m. moteris). Nė vienas respondentas savo **prioritetinių šalių sąrašė nebuvo nurodęs Lietuvos**. Prieglobsčio prašytojams buvo suteikta galimybė grįžti į tėvynę, likti Graikijoje arba keliauti į paskirtą šalį – Lietuvą („atvykau ne savo pasirinkimu <...> man pasakė, kad arba Graikija, arba mes atgal į Siriją. Graikijoje ir Turkijoje nėra gera situacija, todėl atvykimas čia gavosi prievartinis“ – 30 m. vyras; „man liepė pasirinkti, arba važiuok į Lietuvą, arba grįžti atgal į Turkiją, tai nebuvo mano pasirinkimas“ – 34 m. vyras; „mus apgavo, prieš tai pasakė, kad jei gausiu ne tą valstybę, galėsiu apskųsti, bet po to sakė rinktis – Lietuva arba Graikija“ – 55 m. vyras). Keletas respondentų noriai sutiko vykti į Lietuvą, kadangi prioritetą teikė saugumui, o ne konkrečiai Europos valstybei („man jokio skirtumo į kokią šalį, man svarbu, kad suteiktų saugumą ir gyvenamą vietą. Tai nebuvo mano sprendimas, tai buvo kitų sprendimas“ – 30 m. vyras; „kadangi kai išvykau, tai išvykau į Europą, nebuvo galvoj vienos šalies, bet kai atvykau į Graikiją, laukiau nesulaukiau, tada registravausi į programą ir mus pasirinko Lietuva“ – 28 m. vyras; „žmona buvo nėsčia, nenorėjau rizikuoti ir prikurti problemų“ – 33 m. vyras). Likę respondentai nenoriai priėmė žinią apie perkėlimą į Lietuvą.

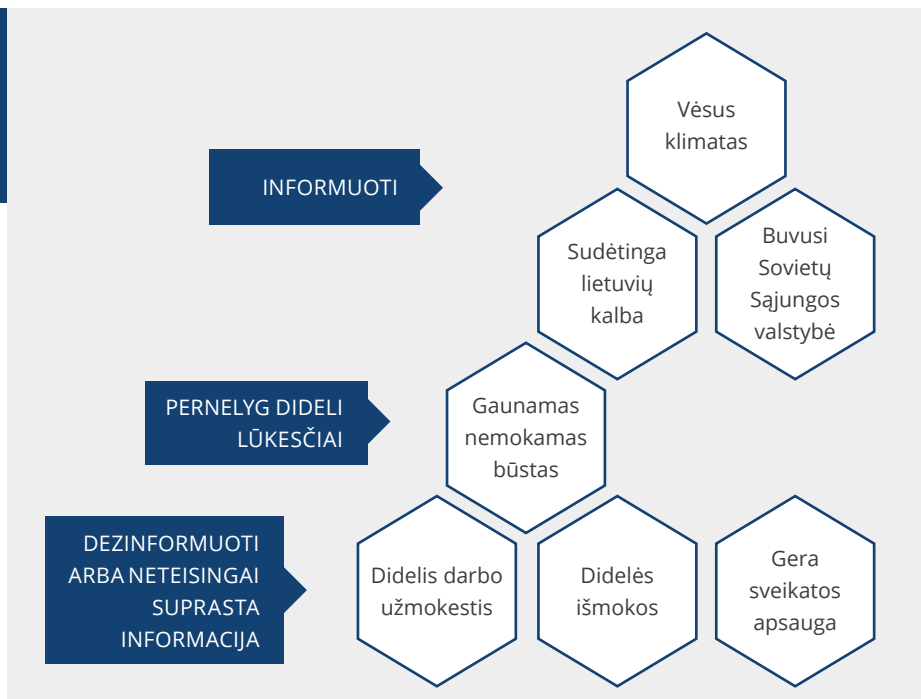
Ekspertų teigimu, pabėgėliai ištis neturi didelės laisvės, rinkdamiesi, į kurią valstybę būti perkeltiems. Pasirinkus prioritetines šalis, vykimas į norimą šalį dar nėra garantuotas, kadangi atsižvelgiama ir į ES valstybių pateiktus prioritetus, pasirengimą priimti atitinkamas pabėgėlių grupes. Taigi, yra derinami prieglobsčio prašytojų ir ES valstybių prioritetai, todėl ne visada išpildomi pabė-

gėlių lūkesčiai keliauti į norimą valstybę („jie važiuoja, nes nėra didelio pasirinkimo <...> žmonės nori atsistoti greičiau ant kojų stabiliai, nelaukti, kol ilgas procesas pasibaigs, tai ir renkasi, važiuoja“ – ekspertas I; „jie nelabai turi pasirinkimo. Jei jie pakliūva į relokacijos programą, jiems yra suteikiama galimybė pateikti 8 prioritetines valstybes, į kurias norėtų vykti, bet tai dar nereiškia, kad jie į jas ir bus nukreipti. Tiesiog žiūrima, ar tose valstybėse neturi kažkokių ryšių, ar yra gyvenę ten, o jei tiesiog dėl to, kad jie ten norėtų, tai paprastai į tai nebūna atsižvelgiama <...> dar gali būti atsižvelgiama į pačios valstybės pateiktus prioritetus. Pvz., kai kas yra labai gerai susitvarkę integruojant nepilnamečius <...> kiti turi gerą medicininę sistemą <...> treči orientuojasi į šeimas“ – ekspertas II).

1.1.3.1 ŽINIOS APIE LIETUVĄ

Žinios apie Lietuvą yra labai menkos arba jų išvis nėra. Šiek tiek žinoma apie klimatą, sudėtingą lietuvių kalbą ir apie tai, kad Lietuva yra buvusi Sovietų Sąjungos valstybė. Dėl žinių trūkumo neretai sukuriama lūkestis, kad Lietuvoje pabėgėlių gyvenimo sąlygos tokios pat kaip ir kitose Europos Sąjungos valstybėse, t. y. gaunamas nemokamas būstas, didesnės išmokos, didesnis darbo užmokestis (1.4 pav.). Turimos žinios apie Lietuvą, neatitinkančios realybės, atvykus sukelia nemenką nusivylimą šalimi.

1.4 PAV.
PABĖGĖLIŲ
LŪKESČIAI IR
ŽINIOS APIE
LIETUVĄ

Bemaž visi pabėgėliai Graikijoje, sužinoję, jog jiems priskirta Lietuva, teigė **pirmą kartą išgirdę tokią šalį ir nieko nežinoję** apie ją („apie Lietuvą nieko negirdėjau ir net pavadinimo tokio nežinojau“ – 57 m. vyras; „nieko nežinojau prieš tai apie Lietuvą <...> kol neatvykome į Lietuvą, mums niekas nieko apie ją nepasakojo“ – 33 m. vyras; „pirmą kartą išgirdau apie Lietuvą“ – 33 m. moteris). Keletas empirinio tyrimo dalyvių **Graikijoje buvo dezinformuoti**, tvirtinant, kad Lietuvoje pabėgėlių gyvenimo sąlygos tokios pat kaip ir Vokietijoje ar bet kurioje kitoje Europos šalyje („pasakiau, kad nieko nežinau apie šalį, tai man atsakė pažiūrėti internete informaciją, kad čia pabėgėliai gyvena šauniai <...> pasidomėjau ir radau, kad patys lietuviai bėga iš šalies, ekonominė situacija nėra gera, pašalpos labai mažos <...> pagal programą mums buvo pasakyta, kad visur vienodos išmokos, vienodos sąlygos visose šalyse, aš ir patikėjau“ – 30 m. vyras; „kai mums pasakė, kad gavome Lietuvą, pasakė, kad gausime būstą, vaikai eis į mokyklą, ir neva viskas bus kaip Vokietijoje, bet atvykome ir buvome šokiruoti“ – 37 m. vyras). Gana dideli lūkesčiai buvo sukelti ir 28 m. respondentui, kuriam Graikijoje buvo pažadėta, kad Lietuvos medicininė sistema pajėgi padėti jo neįgaliam vaikui („Graikijoje man pasakė, kad Lietuva pirmąją mediciną ir kad padės mano vaikui. Atvykau ir supratau, kad visiškai ne <...> toje įstaigoje Graikijoje, kur teikia informaciją pabėgėliams, pasakė, kad Amerika yra pirma medicinos srityje, o Lietuva – antra“).

Ekspertų teigimu, pabėgėliai, prieš atvykdami į Lietuvą, nėra sukaupę daug informacijos apie Lietuvą, daugiau yra klausinėjama („jie ne tiek žino, kiek klausinėja. Žino jie nedaug, vienas kitas yra kažką pasiskaitęs, pasiieškojęs informacijos, o tie, kurie kažką šneka, daugiausia akcentuoja, kad buvusi sovietų respublika, kad tikriausiai kalbama rusiškai, kad žiemos šaltos. Vienas kitas apie kalbą yra girdėjęs, kad sunki kalba“ – ekspertas I), tačiau pirminė **informacija apie klimatą, šalies valiutą, kalbą, ekonominę padėtį, integracijos galimybes** gaunama dar būnant Graikijoje kultūrinio orientavimo metu („pirminė informacija jiems būna teikiama kultūrinio orientavimo metu <...> pradedant nuo klimato sąlygų, kad iš tiesų turime ir tas žiemas <...> kokia valiuta, kokia kalba kalbama, kokios maždaug kainos yra, kokios integracinės galimybės, kiek kainuoja būsto nuoma, kiek laiko integruosis, kiek laiko jiems teks laukti tam tikrų procedūrinių sprendimų“ – ekspertas II).

1.1.3.2 KITOS PRIORITETINĖS ŠALYS

Prioritetinių valstybių sąrašė dažniausiai nurodomos ekonomiškai stiprios šalys, kuriose turima giminaičių, artimųjų. Viena iš ekonomiškai stiprių valstybių – Vokietija, kuri pabėgėlių nurodoma kaip pagrindinė šalis, į kurią pageidaujama vykti.

Esminiai motyvai būti perkeltiems į Vokietiją:

- **noras susitikti su seniai matytais šeimos nariais, giminaičiais** („Vokietija, nes mano giminaičiai ten gyvena, mano žmonos broliai ten gyvena, tikslas buvo tuo pat metu susitikti su broliais, kurių nemačiau“ – 38 m. vyras; „norėjau į Vokietiją, nes ten turiu giminių“ – 30 m. vyras; „Vokietija, nes mano broliai ten gyvena“ – 33 m. moteris; „mano brolio žmona žuvo Sirijoje, liko vienos mergaitės, paėmiau jas su mintimi, kad nuvešiu jas į Vokietiją pas brolių, nes ten mano dar 3 broliai gyvena <...> labai gaila, kad neišėjo išvykti į Vokietiją, nes vieno brolio 6 metus nemačiau, kitų 4 metus“ – 33 m. vyras),

- **tikėjimas, kad Vokietijoje gyvenantys artimieji parems finansiškai, padės išsilaikyti** („būčiau pasirinkęs Vokietiją, nes mano 3 vaikai gyvena Vokietijoje. Kadangi esu vyresnio amžiaus žmogus, dirbti tuoj nebegalėsiu, todėl vaikai būtų padėję“ – 57 m. vyras; „rinkausi Vokietiją, mano vaikai ten, sūnėnai ten, aš sergu, žmona serga, turiu 6 nepilnamečius vaikus, galvojau kiti vaikai padės man išlaikyti šeimą“ – 55 m. vyras).

Ekspertų teigimu, prioritetinių valstybių sąrašė dažnai nurodomos **žiniasklaidoje plačiai žinomos, ekonomiškai stiprios, turinčios daugiau diasporų ir integracijos galimybių šalys**, pvz., Vokietija, Švedija, Prancūzija, Didžioji Britanija („prioritetinės šalys, kurias nurodo tie kandidatai į perkėlimus, yra tos dažnosios, žinomos šalys, tiesiog dėl to, kad jos žinomos žiniasklaidoje šalys. Ne vien Lietuvos jie nežino, nežino ir kitų Europos Sąjungos šalių“ – ekspertas I; „ekonomiškai stiprios – Vokietija, Švedija, Prancūzija, Didžioji Britanija. Didelės, kur yra didesnės integracijos galimybės ir diasporos, kur gali sulaukti realios pagalbos iš savo tėvynainių“ – ekspertas II).

Nors prieglobsčio prašytojai dažnai savo prioritetinės šalies pasirinkimą argumentuoja noru gyventi su giminaičiais, tačiau giminių turėjimas kitoje šalyje neužtikrina perkėlimo, kadangi ES apibrėžiama šeimos sąvoka siauresnė, nei ją apibrėžia patys pabėgėliai („Europos Sąjungoje yra šeimos apibrėžimas, sakykime, branduolys, ir giminaičiai nesiskaito, atsižvelgiama tik į šeimos branduolį <...> jei yra tik asmenų norai susijungti su gimine, tai natūralu, kad į tai neatsižvelgiama, nes paprastai beveik visi jie turi giminių Vokietijoje, ir tokiu atveju, jie visi keliautų į vieną šalį ir čia nebūtų joks solidarumas ir naštos pasidalijimas“ – ekspertas II).

1.1.4 ATVYKIMAS IR PIRMOS DIENOS LIETUVOJE

Sutikimas Lietuvoje vertinamas nuosaikiai, tačiau pakankamai teigiamai. Pasitikimas mandagus, tačiau perpildytas formalių procedūrų, dėl kurių atvykus jaučiamasi nejaukiai. Pirmosios dienos Lietuvoje vienareikšmiškai vertinamos kaip labai sunkios. Pagrindinė to priežastis – svetima ir nepažįstama šalis, į kurią atvykstama tiek fiziškai, tiek emociškai išsekus.

Daugumos tyrimo dalyvių nuomone, jie buvo **sutikti pagarbiai** („garbiai buvome sutikti, visi šypsojosi“ – 28 m. vyras) ir **laikantis visų formalių procedūrų** („pasitiko oro uoste, paėmė pirštų antspaudus, tradiciškai“ – 30 m. vyras; „patenkinamai sutiko, nei kažkas „wow“, nei labai gerai“ – 33 m. vyras; „normaliai sutiko, pasitiko oro uoste, padarė pirštų antspaudus, nufotografavo ir atvežė čia“ – 33 m. moteris).

Nepaisant teigiamų atsiliepimų, keletas respondentų nepatenkinti sutikimu, kadangi, jų nuomone, išalkusiais migrantais **po ilgos kelionės nebuvo reikiamai pasirūpinta** („mus sutiko su „skarbonke“ tuno ir batonu. Jūs norite teisybės? Aš sakau teisybę. Man tokį maistą davė“ – 34 m. vyras; „vaikai net negavo jokio sausainio“ – 57 m. vyras). Dėl pareigūnų ir formalių procedūrų gausos **jautėsi lyg nusikaltėliai** („girdėjome, kaip kitose šalyse vyksta priėmimas, įteikia po gėlytę, o čia mus pasitiko policija“ – 38 m. vyras; „Ukrainoje mus pasitiko kaip nusikaltėlius, su pareigūnais, Lietuvoje vėl viskas tas pats, iškart pirštų antspaudai“ – 55 m. vyras).

Atvykusius prieglobsčio prašytojus **pirmosiomis dienomis Lietuvoje trikdė:**

- **nauja ir nepažįstama aplinka** („aišku, buvo labai sunku, nes trūko adaptacijos“ – 28 m. vyras; „buvo sunku, nes nemokėjome kalbos“ – 30 m. vyras; „sunku, kol nepradėjome pamažu išsiaiškinti, kas, kur ir kaip“ – 30 m. vyras),
- **Rukloje esančios karinės bazės** („šokiravo, kad centro vieta šalia karinės bazės, skraidinami kariniai lėktuvai, vaikai išsigando“ – 34 m. moteris),
- žinojimas, kad nepamatys artimųjų, kuriuos vylėsi sutikti („pirma savaitė buvo sunki, dukra ir žmona verkė, kadangi mes buvome numatę kitą šalį <...> karo metu mes praradome sūnų ir žmona tikėjosi pamatyti kitus vaikus, bet kadangi įvyko taip... buvo sunku“ – 57 m. vyras),
- **pabėgėlių Lietuvoje gyvenimo sąlygos** („buvo didžiulis nusivylimas, nes išgirdome, kad čia sunku gyventi, sunku rasti darbą, patys gyventojai bėga iš savo šalies“ – 38 m. vyras),
- **vienišumas ir nežinomybė** („visos kelionės metu nuo oro uosto iki Ruklos verkiau ir prašiau Dievo visokių dalykų <...> pajutau, kad esu viena, palikta likimo valiai, vien miškai aplink, nežinojau, kur mane veža“ – 48 m. moteris).

1.1.4.1. GYVENIMO SĄLYGŲ RUKLOJE VERTINIMAS

Gyvenimas Rukloje vertinamas, atsižvelgiant į gyvenimo sąlygas Pabėgėlių priėmimo centre, darbuotojų ir vietinių, gyvenančių Rukloje, elgesį su atvykusiais migrantais. Gyvenimo sąlygos centre vertinamos palankiai, tačiau turima daug neigiamos patirties su lietuviais, gyvenančiais Rukloje, – iš jų gatvėse sulaukiama priešiško, agresyvaus, abejingumo ir pašaipų. (1.5 pav.)

1.5 PAV. GYVENIMO SĄLYGŲ RUKLOJE VERTINIMAS

- Geros gyvenimo sąlygos Pabėgėlių priėmimo centre Rukloje
- Galėjimas jaustis saugiai
- Galėjimas adaptuotis naujoje šalyje

- Neigiamas pavienių centro darbuotojų požiūris į pabėgėlius
- Ruklos miestelio gyventojų priešiškas, agresyvas, abejingas ir pašaipos

Apskritai, tyrimo dalyviai **patenkinti gyvenimo sąlygomis Pabėgėlių priėmimo centre**. Nepaisant gaunamų mažų išmokų, jie jaučiasi **saugūs** ir **galintys** palengva **susipažinti su gyvenimu naujoje šalyje** („čia, centre, viskas sąžininga ir gerai, mes žinome, kad tiesiog centro galimybės yra tokios. Jei įstatymas toks, kad žmogui 2 eurai per dieną, tai darbuotojai gi nemokės iš savo kišenės“ – 57 m. vyras; „čia esu patenkintas, bet visa baimė laukia išvykus iš centro, nes kol kas dar neturiu buto, darbo“ – 34 m. vyras; „aš manau, tai yra gerai, kad mes pradžioje būname čia, po truputį susipažįstame, geriau, nei iškart įmestų į sostinę, kur visko daug ir nieko nesuprastume“ – 28 m. vyras). Tačiau **neigiamai vertinamas pavienių centro darbuotojų požiūris** į pabėgėlius („neigiamas požiūris. Vaikai, kai ėjo iš žaidimų salės, juos tikrino, ar jie nepaėmė jokio žaislo“ – 57 m. vyras; „kai kurių darbuotojų dėmesys nekokybiškas, atrodo, kad mes jų prašome išmaldos“ – 33 m. vyras).

Pabėgėliams taip pat **tenka susidurti su Rukloje gyvenančių lietuvių priešišku** („mūsų nemėgsta, buvo keli įvykiai ir supratome, kad čia mūsų nemyli <...> atėjo lietuvaitė, norėjo nuo stomatologo kėdės nuimti mano vaiką ir sodinti savo vaiką. Net stomatologas dirbo labai nenoriai. Kitą kartą sūnus parduotuvėje kelis kartus buvo pastumtas“ – 37 m. vyras; „mano žmona, kai eina į parduotuvę, visi žiūri keistai, lyg mes teroristai būtume“ – 55 m. vyras), **agresija** („su niekuo nebendrauju iš aplinkinių, merginos čia agresyvios <...> viena net mušė mano sūnų“ – 33 m. moteris), **abejingumu** („supermarkete pasisveikiname lietuviškai, bet net nesisveikina su tavimi. Kai buvome Jonavoje, tai tu šneki su jais, jie supranta, bet net nenori šnekėti – nusišuka ir tiesiog parodo kainą“ – 33 m. vyras), **pašaipomis** („sustojame pasisveikinti su žmonėmis, jie pasisveikina atgal, bet kai pradėdų kažką pasakoti, atrodo, kad būčiau anekdotą papasakojus, pradeda juoktis iš mūsų – pažiūrime, gal kažkas ant rūbų yra, kad juokiasi“ – 48 m. moteris). Vienintelis 28 m. respondentas pasidalijo teigiama patirtimi su vietiniais, kurie, anot jo, linkę padėti ir šypsotis jam („bet kurioje visuomenėje yra ir tokių, ir tokių žmonių, net kartais parduotuvėje man siūlo nuolaidų kortelę, šypsosi man, nes aš šypsau si <...> lietuviai atrodo geri žmonės, šiuo metu dar neturėjau blogų kontaktų, kaip kad atsitiko su pabėgėliais kitose šalyse“).

Ekspertų teigimu, nepaisant bendro neigiamo lietuvių požiūrio į pabėgėlius, esant **artimam kontaktui** su pabėgėliu, **lietuvis linkęs padėti ir yra draugiškas** („iš tiesų lietuviai yra linkę padėti, tik viešojoje erdvėje formuojama nuomonė, tie komentarai dažniausiai būna 90 proc. bjaurūs. Nekonkrečių žmonių visuotinis požiūris tarsi neigiamas, bet kai yra asmeninis kontaktas su šeimomis, kai matai tuos vaikus, tai, man atrodo, tas kontaktas yra draugiškas, lietuviai linkę padėti“ – ekspertas I). Apie lietuvių draugiškumą ir geranoriškumą bandoma informuoti pabėgėlius pokalbių su jais metu („kai esi mieste ketvirtą penktą mėnesį su juo, tu kalbi apie realybę ir bandai sugerti ir priartinti tą realybę, nušviesti teigiamai, kad įmanoma, kad vaikai lankys mokyklą, kad mūsų šalis yra saugi, kad žmonės yra draugiški, nors bendra tendencija (jie juk stebi žiniasklaidą ir verčiasi) yra tokia, bet tikrai žmonės yra draugiški, jie padės“ – ekspertas III).

1.1.5. LŪKESČIAI LIETUVAI

Prieš atvykstant į Lietuvą tikimasi kuo lengvesnės ir greitesnės integracijos, todėl pagrindiniai dalykai, kuriuos viliamasi gauti iš valstybės, yra **nemokamas būstas, darbas, didesnės**, nei šiuo metu gaunamos, **socialinės išmokos, galimybė tęsti studijas** („prieš atvykdam į Lietuvą tikėjomės gauti didesnes išmokas, būstą, kad gyventumėme normalų gyvenimą“ – 34 m. moteris; „tikėjausi būsto ir geresnių išmokų <...> labai svarbu suteikti pinigų atskirai būsto nuomai. Pavalgyti ir apsirengti tai jau kaip nors“ – 30 m. vyras; „aš tikėjausi tik kai kurių pagrindinių dalykų, kaip mokslo pratęsimas, būsto suteikimas ir šiek tiek didesnės išmokos, kad galėčiau baigti doktorantūrą, bet, deja, nė vienas iš jų nepasiteisino iki šiol“ – 28 m. vyras).

Pabėgėlių, gyvenančių Rukloje, lūkesčiams ir šalies vertinimui įtaką daro keli pagrindiniai aspektai: **atvykusio asmens amžius, lytis, šeimos sudėtis, kalbiniai gebėjimai, profesija, išsilavinimas, motyvacija**, tačiau bet kuriuo atveju prieglobsčio prašytojų lūkesčiai būna dideli („manau, kad reikėtų paminėti kelis skirtingus aspektus, nes tiek jų nuomonėje apie Lietuvą, tiek jų supratime, tiek jų lūkesčiuose yra tam tikri svarbūs aspektai: atvykusio žmogaus amžius, skiriasi lūkesčiai pagal amžių, jo lytis, šeimos sudėtis, kalbiniai gebėjimai, ar jis moka anglų, profesija, išsilavinimas, motyvacija <...> apibrėžti vienų bendrų lūkesčių šiai dienai kol kas tikrai negalėčiau, bet kad atvykstančių žmonių lūkesčiai yra aukšti, tai yra faktas“ – ekspertas III).

1.1.5.1. PROBLEMINĖS SRITYS: PAŠALPOS, GYVENAMASIS BŪSTAS, DARBAS

Pabėgėlių stovyklose ir ambasadoje gaunama tarpusavyje nesuderinta informacija paskatina didelius, neatitinkančius realybės pabėgėlių lūkesčius, kurie kartu su jų ribotais kalbiniais gebėjimais apsunkina integracijos kelią.

Esant per dideliems pabėgėlių lūkesčiams, kurių valstybė nėra pajėgi išpildyti, **probleminėmis sritimis išlieka:**

- **per mažos pašalpos, mokamos pabėgėliams** („pinigų neturime, išleidome viską, ką gavome, išmokės tik ketvirtadienį, neturime, ką valgyti <...> 2 eurai žmogui per dieną, vaikai verkia, nori saldainio ar žaislo kokio, bet neužtenka pinigų“ – 37 m. vyras; „aišku, Lietuva mums nieko nėra skolinga, tai mes negalime nieko prašyti, bet realiai pažiūrėkite, ar šeima gali išgyventi už tokius pinigus, kuriuos mes gautume, ir dar nuomotis butą“ – 33 m. vyras; „tai, kas yra skiriama vienam žmogui Vokietijoje, čia gauna visa 4 asmenų šeima, turint omenyje, kad mano žmona yra nėščia“ – 30 m. vyras; „problema yra ta, kad mes būsimės iš tų žmonių, kurie prašys išmaldos. Aš gyvendamas čia, gaunu mažai, bet kadangi žmona dabar laukiasi šešto vaiko, dar teks nuomotis, tai neišgyvensime“ – 57 m. vyras).
- **nesuteikiamas nemokamas gyvenamasis būstas** („ko mes prašome, tai yra būstas, iš tų pinigų, ką gausime, prasimaitinsime <...> jeigu man bus suteiktas būstas, aš gal net dirbčiau neatlygintinai, tegul tik duoda būstą ir viskas“ – 57 m. vyras; „aš nenoriu laukti valstybės pagalbos, nes noriu dirbti, bet pradžioje man turi būti suteikta galimybė dėl būsto“ – 28 m. vyras; „žmogui atvykus čia turi būti

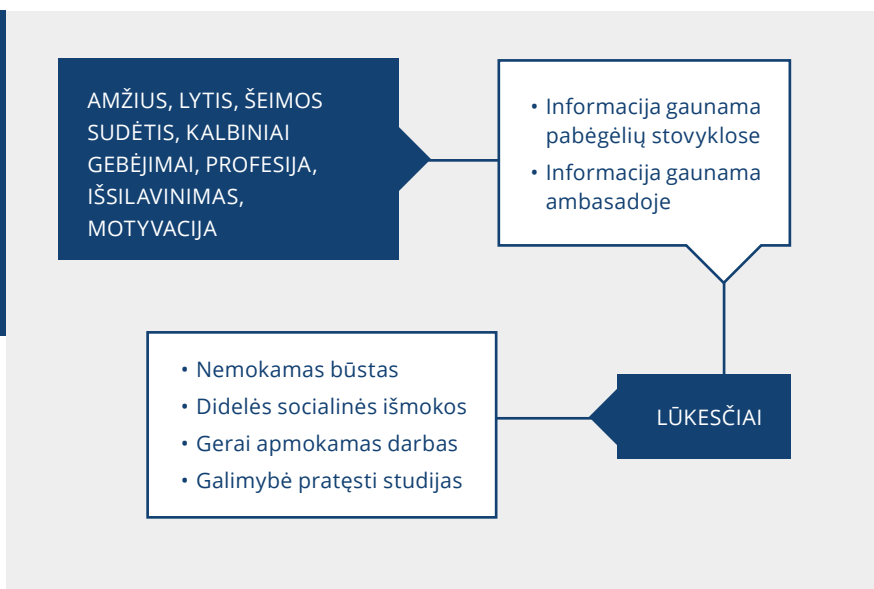
suteiktas būstas, o ne pinigai“ – 34 m. vyras; „aš, kaip sergantis žmogus, neturiu galimybės dirbti, iš kur man gauti būstą?“ – 48 m. moteris).

■ neįsilejimas į darbo rinką:

- **noras dirbti pagal savo turimą profesiją** („aš dirbęs 36 metus veterinaru, dabar man siūlo dirbti baldų surinkėju. Aš sukaupęs 36 metų darbo patirtį, gaila prarasti ją. Mes šnekėjome su valdžia, tai sakė, kad Lietuva turi kol kas tik tokias sąlygas, tai klausiau – kam priimate?“ – 57 m. vyras; „aš tikėjau,si dirbti pagal savo specialybę, bet dėl kalbos nemokėjimo yra sunku“ – 34 m. moteris; „kad tik nereikėtų dirbti visiškai kitą darbą, kad bent likčiau elektros sistemoje, kad būtų kuo artimesnis darbas, o ne gatves valyti <...> aš prašiau autoelektrikų kursų, bet iki šiol nebuvo“ – 34 m. vyras; „darbo biržoje pasakiau, kad moku dirbti vidaus apdailos darbus ir kurti avalynę <...> tokio amžiaus nesu pasiruošęs pradėti kažką iš naujo mokytis“ – 38 m. vyras).
- **noras dirbti, gaunant didesnę atlyginimą** („aš darbo žmogus ir mėgstu dirbti, bet mane šokiravo atlyginimo mažumas, supratau, kad bus sunku įsidarbinti“ – 28 m. vyras; „labai norėčiau dirbti, norėčiau pasilikti ir nekeisti valstybės, nes jau pavargau, bet norėčiau gauti tokį darbą, kad galėčiau pragyventi ir išlaikyti šeimą“ – 30 m. vyras; „nustebome, kai sužinojome apie atlyginimus, supratome, kad neišgyvensime“ – 37 m. vyras).

Keletas respondentų pageidautų **ilgesnių ir kokybiškesnių lietuvių kalbos kursų** („reikia intensyvių papildomų kursų, kad galėtume greičiau judėti“ – 28 m. vyras; „norėčiau ilgesnių ir kokybiškesnių kursų ir kad šalia būtų dar ir anglų kalba“ – 34 m. vyras).

1.6 PAV. PABĖGĖLIŲ SOCIALINIŲ- DEMOGRAFINIŲ CHARAKTERISTIKŲ IR GAUNAMOS INFORMACIJOS ĮTAKĄ JŲ LŪKESČIAMS

Sunkumus, su kuriais susiduriama mokantis lietuvių kalbos, nurodė ekspertas I. Jo nuomone, retas pabėgėlis per pirmus mėnesius sugeba išmokti kalbą, reikalingą norint integruotis („didžiulė kliūtis – kalba, ją ne taip paprasta išmokti. Turbūt sėkmės istorijų nėra labai daug <...> kalbos per pirmus mėnesius neišmoksi, itin gabūs sugeba tai padaryti. Be kalbos net statybose sunku dirbti, ką jau kalbėti apie kažkokius kitus kvalifikuotus darbus“).

Ekspertų manymu, pabėgėliams **pagrindinis iššūkis yra sumažinti savo per didelius lūkesčius, atsižvelgiant į realybę** („įsivaizduokite, pusę metų gyveni įsivaizduodamas, kad tau duos būstą, ir po to sužinai, kad jo neduos, ir tu jo negauni, tai tau reik nuomotis, eiti dirbti, tai čia vienas pagrindinių iššūkių – lūkesčių suderinimas su realybe <...> ta ES šių žmonių akyse, nenoriu vardinti visų, bet didžiosios dalies – kaip vienas didelis gėris. Tikrai jie įsivaizduoja ES kaip be didelio triūso, be didelio vargo, kad tu gyveni labai gerai“ – ekspertas III); „jei žmonės nori išmokų, tai mes pabrėžiame, kad čia ne išmokų šalis, bet jei dėsi pastangas, įmanoma išgyventi <...> stengiamės pateikti realius lūkesčius, skaičius, kokio dydžio išmokos bus, kokia galimybė įsidarbinti“ – ekspertas I).

Problema išlieka informacijos, teikiamos pabėgėliams apie gyvenimo sąlygas valstybėje, **nesuderinimas, dėl kurio pabėgėlių lūkesčiai kertasi su realybe** („lūkesčiai kertasi dėl perduodamos informacijos perkėlimo valstybėje <...> svarbu: a) kokią informaciją gauna pabėgėlių stovyklose, kokią informaciją suteikia konsultuojantys asmenys, b) kokia informacija yra ambasadoje, c) ko patys pabėgėliai ieško <...> natūralu, kad tos informacijos nepavyko suvienodinti, priartinti prie tos realybės kol kas“ – ekspertas III). (1.6 pav.)

1.1.6. ATEITIES PERSPEKTYVŲ LIETUVOJE SUVOKIMAS

Ateities perspektyvos Lietuvoje suvokiamos gana miglotai, kadangi nežinoma, ar bus išpildyti pagrindiniai lūkesčiai, nuo kurių priklausys noras likti šalyje (nemokamas būstas, gerai apmokamas darbas, leidžiantis išlaikyti šeimą, galimybė mokytis bei gauti medicininę pagalbą). Vis dėlto norui kurti ateitį šalyje įtaką daro ne vien išpildyti pabėgėlių lūkesčiai, bet ir pačių atvykusių asmenų motyvacija čia likti, jų kalbiniai gebėjimai bei socialinių ryšių kūrimas.

Tyrimo dalyviai norėtų integruotis Lietuvoje, jei jiems būtų sudarytos tam palankios sąlygos:

- būtų suteiktas **nemokamas būstas, darbas** („aš nieko prieš neturiu, bet duokite mums būstą. Mes dabar galvojame, kai gausime leidimą, kraustytis kažkur. Buvo minčių geriau grįžti į Siriją, negu čia mirti iš bado“ – 57 m. vyras; „mano galvoje vien tamsios mintys, nes aš liksiu be darbo“ – 38 m. vyras; „man patiktų, bet kol kas nesuteiktos galimybės“ – 34 m. vyras),
- suteikta **medicininė pagalba** sergančiam vaikui („nenoriu, bet jei padėsite gydyti sūnų, tada galėčiau dirbti bet kokią darbą, gyventi ir viskas gerai būtų, bet svarbiausia gydyti sūnų“ – 28 m. vyras),
- suteikta **galimybė tęsti mokslus** („taip, norėčiau, kad mano vaikai irgi eitų į mokyklas, pratęstų mokslus“ – 33 m. moteris; „pagrindinis žingsnis būtų pratęsti mokslus“ – 28 m. vyras).

Nenorui integruotis didelę įtaką daro lietuvių priešiškas nusistatymas prieš kitataučius („kad galėčiau integruotis, norisi iš lietuvių, kad jie tiestų ranką, kad mane priimtų, o ne nepažinodami manęs jau būtų nusistatę prieš mane“ – 38 m. vyras; „ne, nes esame nemylimi. Buvome išvažiuavę, sveikinomės su visais, bet į mus žiūrėjo kreivai, tarsi kažką būtumėme padarę“ – 57 m. vyras; „ėjau žvejoti ir sveikinausi su žmonėmis, o jie žiūrėjo į mane kreivai. Atrodo, kad žmonės nenori, kad mes čia liktume“ – 55 m. vyras).

Kalbant apie norą likti Lietuvoje, empirinio tyrimo dalyviai pasidalija į dvi stovyklas: nežinančius, ar nori likti, ir nenorinčius likti Lietuvoje. Abejonės dėl noro gyventi šioje šalyje kyla dėl **neaiškių ateities perspektyvų** („šiuo metu negaliu būti objektyvus, nes nežinau nieko dėl savo ateities. Aš pats esu sau sakęs, kad liksiu čia, bet dar nežinau 100 procentų“ – 28 m. vyras; „šiuo metu yra nežinomybė“ – 34 m. moteris). Tuo tarpu tvirtai apsisprendę, kad nenori likti Lietuvoje, savo nenorą motyvuoja **prastomis darbo sąlygomis, darbo neradimu** („jeigu jūs dirbtumėte Lietuvoje ir uždirbtumėte, ar galvotumėte išvykti? Jei nėra tinkamų darbo sąlygų, tai norėčiau išvykti“ – 34 m. vyras; „šiuo metu susirašinėju su kito- mis valstybėmis, siunčiu CV, kad galėčiau legaliai išvažiuoti ir dirbti“ – 28 m. vyras) ir **prasta Lietuvoje gyvenančių pabėgėlių ekonomine padėtimi**, dėl kurios, jų nuomone, jiems tektų badauti likus šioje šalyje („ne, nes mirsiu per karą Sirijoje, bet ne čia iš bado“ – 57 m. vyras; „būsto nuoma brangi, dar komunaliniai. Jeigu jūs galėtumėte padėti ir išsiųsti mane į kitą valstybę, būčiau labai dėkingas“ – 30 m. vyras; „jei būčiau garantuotas, kad režimas manęs nepaimtų, grįžčiau į savo šalį. Vaikai bent jau savo kal- ba galėtų prašyti išmaldos“ – 33 m. vyras; „aš nematau čia ateities, nes aš čia mirsiu iš bado. Aš norėčiau grįžti į savo šalį“ – 55 m. vyras; „būtų geriausia, kad Lietuva tiesiog persiųstų mus į kitą valstybę, nes tokia didelė šeima ir tokia maža pašalpa – mirtis“ – 57 m. vyras).

Tam, kad tyrimo dalyviai norėtų likti Lietuvoje, valstybė turėtų suteikti nemokamą būstą, įdarbinti, leisti vaikams lankyti darželius / mokyklas, suteikti kokybiškus lietuvių kalbos kursus, šiek tiek dides- nes pašalpas ir galimybę persikvalifikuoti į kitą specialybę.

„Lietuvos valstybė turi labai smarkiai pagalvoti, kaip mums **rasti tinkamus darbus**, kad galėtume gyventi oriai, jei negali – tegu perduoda mus kitai valstybei <...> norėčiau, kad Lietuva mums padėtų ir išsiųstų į kitą šalį“ – 37 m. vyras;

„**suteikti būstą, darbą** man ir mano žmonai, **vaiką siųsti į darželį**“ – 33 m. vyras;

„aš pats turiu rūpintis ir atsakyti už savo veiksmus, todėl jei sutikčiau žmones, kurie mane sutiktų įdarbinti, aš parodyčiau, kad tikrai gerai darau tai, ką darau. Ateitis priklauso nuo to, kaip pavyks įsidarbinti“ – 30 m. vyras;

„kadangi aš moteris su vaikais ir be vyro, valstybė turėtų **suteikti būstą ir padidinti pašalpą** arba **suras- ti pigesnį būstą** ir vis tiek bent truputį padidinti pašalpą“ – 33 m. moteris;

„mes buvome susirinkę čia centre su kitais pabėgėliais ir apsitarėme, ko mums trūksta. Pagrindinė proble- ma buvo dėl būsto – dvejiems metams, neprašant pinigų, kažkiek pinigų maistui, **stiprinti kalbos kursus, suteikti galimybę persikvalifikuoti** į naujas specialybes. Žmogus per dvejus metus atsistotų ant kojų ir tada jau matytųsi, kas tikrai nori likti, o kas ne. Mus lygina su lietuviais, bet lietuviai čia gimė, gyvena, viską žino, o mes ne. **Prašome ne pinigų, o būsto, kalbos ir kvalifikacijos**, ir tada mes patys jau tvarkysimės“ – 34 m. vyras;

„**suteikti būstą**, vaikams suteikti pagrindinius dalykus – **rūbus, maistą, mokslus**“ – 33 m. vyras; „pirmoje

vietoje – **būstas**, antrą – **darbas**, kad tikrai galėčiau kažką dirbti, ir **vaikų mokslų pratęsimas**“ – 55 m. vyras;

„žmogus turi jaustis saugus, **turi būti būstas**, po to žmogus gali jau galvoti apie darbą arba dar kažką“ – 48 m. moteris.

Eksperto III nuomone, yra **trys pagrindiniai aspektai, galintys nulemti norą išvykti**:

- **lūkesčiai** („nes sunku suderinti lūkesčius, kai tu įsivaizduoji vieną didelį gražų gėrį, o atvykęs matai, kad jis ne toks“),
- **motyvacija** („jeigu tavo šeimos nariai gyvena Švedijoje ar Vokietijoje, kur ta ekonominė padėtis, ne pašalpy, bet ekonominė gerovė geresnė, tai tu nori ten vykti. Labai svarbi atvykstančios žmogaus motyvacija persikelti“),
- **kalbiniai gebėjimai** („jei kalba tik arabiškai, tai teikti mokymosi, konsultavimo, įsidarbinimo, psichologo paslaugas labai sudėtinga. Jei kalbi angliškai, turi socialinius ryšius ir darbo rinkoje lengviau“).

Išlieka **svarbus socialinių ryšių kūrimo veiksnys**, kadangi pabėgėlių atvirumas, pasitikėjimas aplinkiniais, dedamos pastangos kurti ryšius su lietuviais atveria didesnes integracijos galimybes („iš Sirijos pora yra atvira, ji dar gyvendama Pabėgėlių priėmimo centre jau turėjo socialinius ryšius, turėjo draugus, būsto nuoma buvo nuo rugpjūčio 1, tai jau prieš mėnesį rado draugus, pas kuriuos galėjo pagyventi. Tai rodo tikrai stiprų atvirumą gyventi kitur, pasitikėti kažkuo <...> tai, kaip sirai atsidavė į lietuvių globą, yra vienas iš integracijos rodiklių. Kai turi socialinius ryšius, tu jautiesi saugus“ – ekspertas III).

1. 2. IŠ TURKIJOS PERKELTŲ PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ PATIRTYS

Pagrindinė tyrimo dalyvių bėgimo iš Sirijos priežastis – šalyje vykdomi kariniai veiksmai. Persikėlimo iš Turkijos į ES šalį motyvai – finansiškai stabilesnio gyvenimo ieškojimas ir žmogaus teisių užtikrinimas. Lietuva pasirenkama pagal ES pabėgėlių perkėlimo programą, kuomet nepavyksta patekti į Kanadą pagal Jungtinių Tautų vykdomą humanitarinės pagalbos programą. Teigiamai vertinamos gyvenimo sąlygos Ruklos Pabėgėlių priėmimo centre ir personalo elgesys, tačiau jaučiamas nepasitenkinimas dėl pirminio sutikimo oro uoste, privertusio jaustis nusikaltėliais, karinės Ruklos aplinkos, neigiamo vietinių požiūrio į kitataučius ir lėto integravimosi proceso (pvz., lietuvių kalbos kursų nebuvimo). Pabėgėlius likti Lietuvoje motyvuotą suteiktas prieinamas būstas, kokybiški lietuvių kalbos kursai ir darbas, kurio atlyginimas leistų išlaikyti turimą šeimą.

Iš Turkijos perkeltų prieglobsčio prašytojų savo **gimtinės palikimo priežastys**:

- **karo įvykiai** („dėl karo įvykių“ – 37 m. vyras; „ten net gyvūnai negali gyventi, žūva per tai, kas dedasi Sirijoje. Visas pasaulis susigrupavo ir naikina tą šalį“ – 36 m. vyras):
 - **baimė dėl savo pačių ir artimųjų gyvybės** („dėl baimės, dėl mano ir mano šeimos gyvybių pagrinde“ – 38 m. vyras);
 - **sugriauti namai, gyvenamosios vietos neturėjimas** („mes net neturime savo būstų, kuriuose galime gyventi <...> vyko antskrydis, paleido bombą, sugriovė mūsų namus“ – 36 m. vyras);
 - **skurdas ir badas, atsiradę dėl karinės padėties Sirijoje** („dėl karo nebeliko darbo, praradome darbus, dingę pajamos, pradėjome badauti“ – 37 m. vyras);
 - **rizika būti pakviestam į karinį rezervą** („girdėjau apie savo draugų kvietimą į rezervą, būtent mano amžiaus, tai kol man irgi nepranešė, kad būsiu rezerve, tai kuo greičiau nusprendžiau bėgti“ – 38 m. vyras).

Du tyrimo dalyviai iki Turkijos keliavo **legaliai kirsdami sieną** („legaliai per sieną“ – 36 m. vyras; „legaliai – iš Sirijos į Libaną važiavome mašina, o iš Libano į Turkiją skridome lėktuvu“ – 38 m. vyras), vienas – **nelegaliu būdu** („nelegaliai keliavau“ – 37 m. vyras).

Gyvenimo sąlygos Turkijoje vertinamos nevienareikšmiškai. **Teigiamai atsiliepiama apie Turkijoje gyvenančius žmones**, jų pagalbą neturint finansų susimokėti už nuomojamą būstą, vertėjavimą, esant reikalui („Turkijoje buvo ne valstybės parama, o paprastų, eilinių žmonių pagalba, pvz.: neturiu pinigų, o reikia mokėti už būsto nuomą, tai jie supranta, padeda; jei į ligoninę reikia eiti, tai žmonės irgi padeda, eina vertėjauti“ – 36 m. vyras). **Neigiamai vertinama Turkijos ekonominė padėtis**, dėl kurios migrantams su didelėmis šeimomis sunku finansiškai išsilaikyti („jei ten būtų viskas labai gerai, tai nebūčiau į Europos Sąjungos šalis važiavęs <...> devynių asmenų šeima, aš vienas dirbu, labai sunku išsilaikyti“ – 37 m. vyras).

Persikėlus į Turkiją, šalyje gyventa keletą metų („gyvenau ir dirbau Turkijoje trejus metus“ – 36 m. vyras; „jau daugiau nei trejus metus gyvenau ten“ – 37 m. vyras). Nors iš Sirijos į Turkiją buvo bėgama dėl gimtiniėje vykdomų karinių veiksmų, tačiau **iš Turkijos nuspręsta trauktis daugiau dėl finansinių paskatų**, noro turėti tvirtesnį finansinį pagrindą sau ir savo šeimai („norėjau vykti į bet kokią valstybę, kad gerai gyventi <...> taip, kėliausi dėl finansinių paskatų, kad galėčiau geriau gyventi, kad galėčiau kažką gerti, valgyti, nebadauti“ – 37 m. vyras) bei **turėti užtikrintas žmogaus teises** („man nebuvo svarbu žinoti valstybės pavadinimo, man svarbu, kad būtų žmogaus teisės, kaip ir kitose ES valstybėse“ – 36 m. vyras; „nes mano svajonė buvo važiuoti į tokią valstybę, kur yra žmogaus teisės“ – 38 m. vyras). Visi trys pabėgėliai registravosi ir **siekė būti perkelti į Kanadą** pagal Jungtinių Tautų teikiamos humanitarinės pagalbos programą, tačiau buvo nukreipti vykti į Lietuvą pagal ES pabėgėlių perkėlimo programą („Jungtinės Tautos pasakė, kad registruokitės pagal humanitarinę programą, bet po to mes sužinojom, kad patekome čia pagal perkėlimo programą“ – 36 m. vyras; „aš buvau pateikęs prašymą registruotis į Kanadą“ – 38 m. vyras).

Kanada pabėgėliams patraukli trimis aspektais: garantuotomis žmogaus teisėmis, platesne darbo rinka, galimybe išmokti susikalbėti anglų kalba („pirma, žmogaus teisės Kanadoje. Antra, galimybė dirbti, ten visada buvo prašoma, kad atvažiuotų dirbti darbo jėga, profesionalai savo specialybės. Trečia, anglų kalba, nes ten daug paprasčiau mokina ir tada lengviau integruotis“ – 38 m. vyras). Tuo tarpu **apie Lietuvą** prieglobsčio prašytojai **jokių žinių neturėjo**, išskyrus tai, kad Lietuva yra ES valstybė ir ji suteikia pabėgėliams lygiai tokias pat sąlygas, kaip ir kitos ES narės („paklausiau, ką Lietuva suteikia, tai sakė, ką ir visos ES valstybės“ – 37 m. vyras; „pagal humanitarinę programą buvo leista registruotis būtent į Kanadą <...> būčiau čia nevažiavęs, bet kadangi pasakė, kad čia yra tos pačios teisės, tai važiavau“ – 36 m. vyras).

Sutikimas Lietuvoje vertinamas vienareikšmiškai neigiamai. Dėl policijos pareigūnų ir atliekamų teisinių procedūrų viso sutikimo metu pabėgėliai jautėsi lyg būtų nusikaltėliai („pasijutau kaip Sirijos spec. daliniuose, nes policija pasitiko <...> kai mus palydėjo iki rūšio, kur yra oro uostas, supratau, kad einu ten, kur žmonės yra sulaikomi. Aš paprasčiausiai darau viską lyg ir savo valia, bet jausmas kaip per prievartą, nes neturėjau kitos išeities“ – 36 m. vyras; „buvau sutiktas lyg kažkoks nusikaltėlis, apsuptas pareigūnų, ėjome visokiais keliais“ – 38 m. vyras; „mus pasitiko policija, patalpino į vieną kambarį ir uždarė duris“ – 37 m. vyras).

Gyvenimo sąlygos Pabėgėlių priėmimo centre Rukloje ir darbuotojų elgesys vertinami pozityviai („viskas gerai čia, blogai bus, kai išeisiu“ – 37 m. vyras; „paprasti darbuotojai, kurie čia yra, tai viskas gerai su jais“ – 36 m. vyras), tačiau **jaučiamas nepasitenkinimas dėl:**

- **karinės aplinkos Rukloje** („šita vieta man atrodo kaip kalėjimas, tik truputį kultūringesnis“ – 36 m. vyras; „neturėtume čia gyventi, nes čia yra karinė zona, nelabai skiriasi nuo Sirijos“ – 37 m. vyras);
- **vietinių požiūrio į kitataučius, dėl kurio pastarieji jaučiasi negerbiami, pažeidžiami, atstumti** („mano dukrai nutiko toks įvykis mokykloje, kai kažkas bandė nuimti jos skarą ir numauti kelnes. Mes nenorėjome padaryti reakcijos į tą veiksmą, kad po to mūsų nevadintų teroristais, bet dėl šito mes nenorim integruotis į jūsų visuomenę visai“ – 36 m. vyras; „nėra taip, kad būtų blogai, bet visada jaučiamės svetimi, kadangi žmona dėvi skarą ir t. t.“ – 38 m. vyras);

- **lėto integravimosi proceso** („mes esame čia apie mėnesį ir dešimt dienų, tai vienintelis dalykas, kuris įvyko, tai vaikųėjimas į darželį ir mokyklą <...> nekalbėjo su mumis dėl lietuvių kalbos, dar projektas net nepatvirtintas“ – 38 m. vyras).

Nė vienas iš Turkijos perkeltas migrantas **neketina likti Lietuvoje** („eisiu prašysiu visų parapijų, bažnyčių atstovų bilietui į Graikiją ir šiek tiek pinigų, kad užtektų patekti nelegaliai į Turkiją“ – 36 m. vyras), nepasitikėjimą šalimi kelia didelė pačių lietuvių migracija į kitas užsienio šalis („kai mes žinome, skaitome, kad visi Lietuvos jauni vyrai važiuoja uždarbiauti į užsienį ir taip toliau, tai kai girdėsiu ir skaitysiu, kad iš kitų šalių važiuoja čia, į Lietuvą, dirbti, tai tada tikrai ir aš nuspręsiu likti“ – 36 m. vyras). Tyrimo dalyviai **norėtų gyventi Lietuvoje, jei būtų suteikta:**

- **nemokamas / prieinamas būstas** („mažiausiai būstas <...> kai jau atsiranda būstas, tai yra stabilumas“ – 36 m. vyras; „pirma, esminis dalykas, tai suteikti būstą“ – 38 m. vyras);
- **kokybiški lietuvių kalbos kursai** („lietuvių kalbos mokymo programa turi būti labai gerai paruošta, kad galėtumėme mokytis normaliai“ – 38 m. vyras);
- **darbas, kurio užmokestis leistų išlaikyti šeimą** (darbas, kurio dėka galėtumėme išgyventi <...> sukurti ar suteikti darbo vietą, kad pagal šeimos dydį ir algą galėčiau ją išlaikyti ir nebūtų problemos“ – 38 m. vyras).

1. 3. PERKELTŲ MIGRANTŲ PATIRČIŲ IR IŠŠŪKIŲ APIBENDRINIMAS

- Pagrindinė pabėgėlių pasitraukimo iš gimtinės priežastis – bėgimas nuo karo. Nebeturint gyvenamosios vietos, bijant dėl savo ir artimųjų gyvybių, jaučiantis nesaugiai, pasiryžtama ieškoti prieglobsčio kitose šalyse.
- Dažniausias keliavimo būdas iki Graikijos krantų – plaukimas pripučiamą gumine valtimi, prieš tai vedliams sumokėjus nemenkas sumas pinigų, pasiskolintas iš artimųjų, draugų ar pardavus savo turtą gimtinėje.
- Prieglobsčio prašytojai, perkelti iš Turkijos, skiriasi nuo pabėgėlių, perkeltų iš Graikijos, tuo, kad iki Turkijos dažniausiai buvo keliamas legaliu būdu, persikėlus šalyje gyventa ne vienus metus, turint būstą ir darbo vietą. Nors iš Sirijos į Turkiją buvo bėgama dėl prasidėjusio karo, tačiau iš Turkijos į ES valstybę buvo keliamasi ieškant didesnės finansinės gerovės sau ir savo šeimai.
- Visiems tyrimo dalyviams Lietuva buvo paskirta pagal pabėgėlių perkėlimo programą. Nė vienas prieglobsčio prašytojas savo prioritetinių valstybių sąraše nebuvo nurodęs Lietuvos. Dažniausiai norima keliauti į ekonomiškai stiprias, turinčias daugiau diasporų ir integracijos galimybių šalis. Tačiau norėdami greičiau atkurti savo buvusį gyvenimą ir Graikijoje bei Turkijoje išgirdę klaidinančią informaciją apie pabėgėlių gyvenimo sąlygas Lietuvoje, migrantai sutinka keliauti į Lietuvą, turėdami suformuotus realybės neatitinkančius lūkesčius.
- Gyvenimas Rukloje vertinamas nevienareikšmiškai. Apskritai, teigiamai vertinamos gyvenimo sąlygos Pabėgėlių priėmimo centre, galimybė jaustis saugiai ir palengva adaptuotis naujoje šalyje. Neigiamai atsiliepiama apie pavienių centro darbuotojų požiūrį į pabėgėlius, karinę aplinką Rukloje, lėtą integravimosi procesą, Ruklos miestelio gyventojų priešišumą, agresiją, abejingumą ir pašaipas.
- Vertinant tolesnės integracijos galimybes Lietuvoje migrantai nurodo keletą probleminių sričių ir ką reiktų keisti:
 - Būstas – nemokamas arba už prieinamą kainą
 - Darbas, pageidautina pagal turimą specialybę, kurio užmokestis leistų išlaikyti šeimą
 - Didesnės socialinės išmokos iki susirandant darbą
 - Galimybė tęsti mokslus; vaikų mokslas
 - Kokybiški lietuvių kalbos kursai
- Ateities perspektyvos Lietuvoje menkai įsivaizduojamos. Dauguma pabėgėlių neketina likti Lietuvoje, nebent būtų išpildyti jų lūkesčiai – suteiktas būstas, didesnės socialinės išmokos, gerai apmokamas darbas, galimybė tęsti studijas.

2.

Lietuvos gyventojų
nuostatos dėl pabėgėlių
perkėlimo į Lietuvą

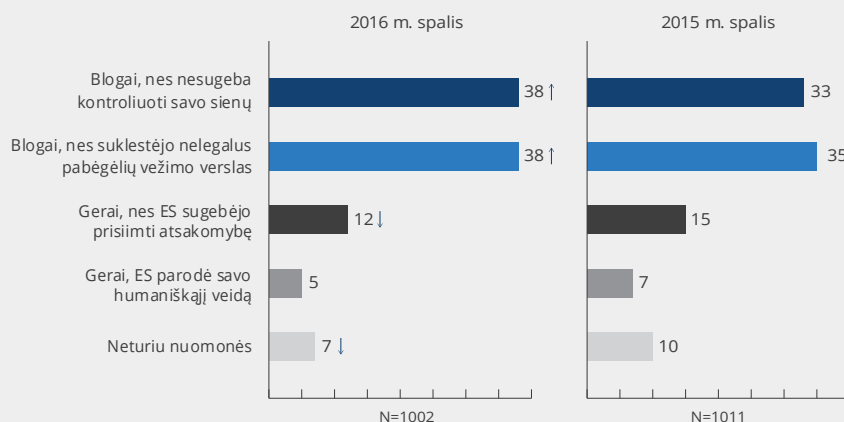
2. 1. PABĖGĖLIŲ PERKĖLIMO POLITIKOS VERTINIMAS

76 proc. respondentų ES politiką pabėgėlių klausimu vertina neigiamai: 38 proc. apklaustųjų vertina blogai, nes ES nesugeba kontroliuoti savo sienų, kiti 38 proc. vertina neigiamai, nes suklestėjo nelegalus pabėgėlių vežimo verslas. **17 proc. tyrimo dalyvių laikosi priešingos pozicijos:** 12 proc. teigiamai vertina, nes ES sugebėjo priiimti atsakomybę, 5 proc. – pozityviai, nes ES parodė savo humaniškąjį veidą. 7 proc. respondentų šiuo klausimu nuomonės neišreiškė (2.1 pav.).

Lyginant su 2015 m., išaugo neigiamai vertinančių ES politiką pabėgėlių klausimu respondentų skaičius. Padaugėjo manančiųjų, kad ES nesugeba kontroliuoti savo sienų (nuo 33 proc. iki 38 proc.) ir kad suklestėjo nelegalus pabėgėlių vežimo verslas (nuo 35 proc. iki 38 proc.). Tyrimo dalyvių dalis, mananti, kad ES sugebėjo priiimti atsakomybę, sumažėjo nuo 15 proc. iki 12 proc.

36–55 m. respondentai dažniau neigiamai atsiliepia apie ES politiką pabėgėlių klausimu, argumentuodami, kad ES nesugeba kontroliuoti savo sienų. Vyriausi (56 m. ir daugiau) apklaustieji ir mažesnių miestų / rajonų centrų bei kaimo vietovių gyventojai dažniau mano, kad suklestėjo nelegalus pabėgėlių vežimo verslas. Didmiesčių gyventojai dažniau teigiamai vertina ES politiką, argumentuodami, kad ES sugebėjo priiimti atsakomybę. 18–35 m. tyrimo dalyviai dažniau išreiškė teigiamą vertinimą, manydami, jog ES parodė savo humaniškąjį veidą.

2.1 PAV. KAIP VERTINATE ES POLITIKĄ PABĖGĖLIŲ KLAUSIMU? (PROC.; N = 1002)

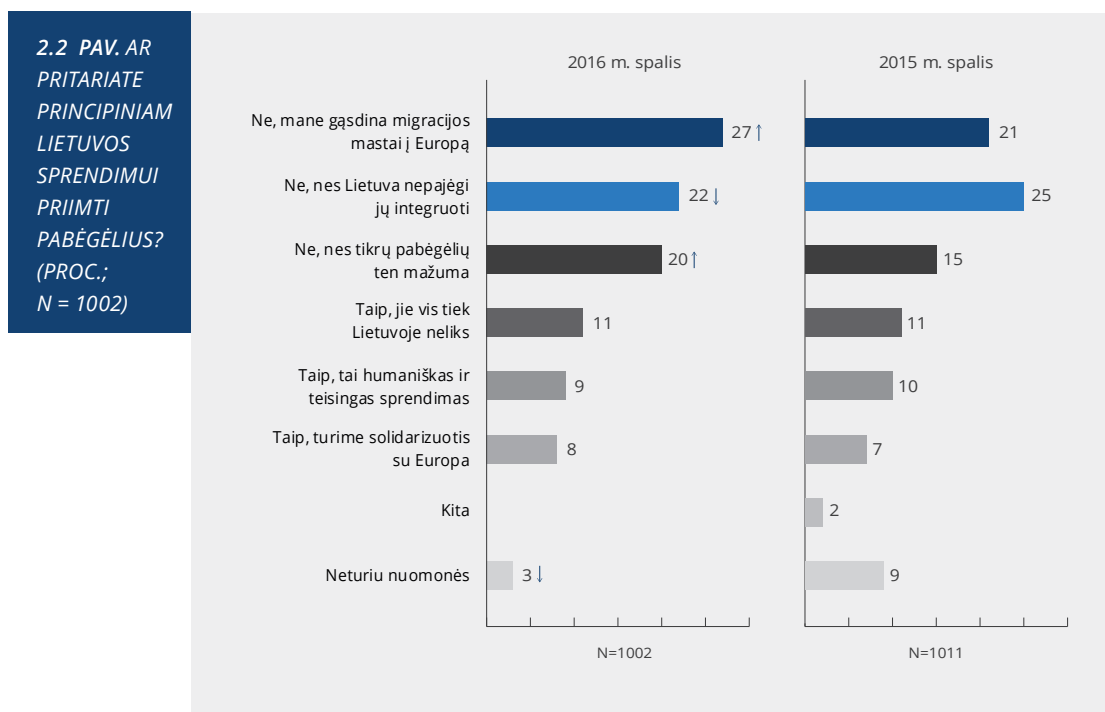

Dauguma (69 proc.) respondentų nepritaria principiniam Lietuvos sprendimui priimti pabėgėlius: 27 proc. apklaustųjų gąsdina migracijos mastai į Europą, 22 proc. tyrimo dalyvių nuomone, Lietuva nepajėgi pabėgėlių integruoti, 20 proc. manymu, tikrų pabėgėlių yra mažuma. **28 proc. res-**

pondentų pritaria pabėgėlių priėmimui: 11 proc. mano, kad vis tiek pabėgėliai Lietuvoje neliks, 9 proc. pabėgėlių priėmimą laiko humanišku ir teisingu sprendimu, 8 proc. apklaustųjų nuomone, turime solidarizuotis su Europa. 3 proc. respondentų nuomonės neišreiškė (2.2 pav.).

Lyginant su 2015 m., padaugėjo bijančiųjų migracijos mastų į Europą (nuo 21 proc. iki 27 proc.) ir manančiųjų, kad tikrų pabėgėlių yra mažuma (nuo 15 proc. iki 20 proc.), tačiau sumažėjo respondentų, galvojančių, kad Lietuva nepajėgi integruoti pabėgėlius (nuo 25 proc. iki 22 proc.).

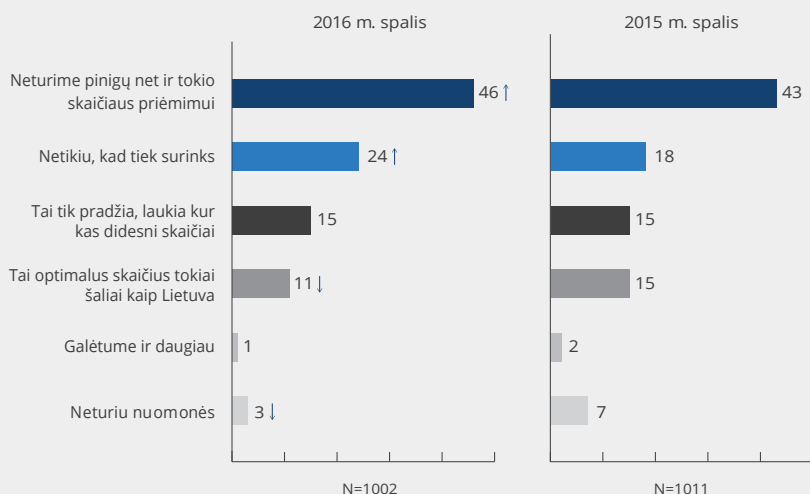
Migracijos mastai į Europą dažniau gąsdina mažiausias pajamas turinčius respondentus. Lietuvos pajėgumu integruoti pabėgėlius dažniau abejoja 46 m. ir vyresni tyrimo dalyviai bei mažesnių miestų / rajonų centry, kaimo vietovių gyventojai. Nuomonės, kad tikrų pabėgėlių yra mažuma, dažniau laikosi vyrai. Lietuvos sprendimą priimti pabėgėlius humanišku ir teisingu dažniau laiko respondentai su aukštesniu išsilavinimu.

Beveik pusė (46 proc.) apklaustųjų išreiškė nuomonę, kad neturime pinigų priimti 1105 pabėgėlius. Ketvirtadalis (24 proc.) netiki, kad Lietuva surinks tiek pabėgėlių. 15 proc. respondentų mano, kad tai tik pradžia, laukia kur kas didesni skaičiai. **11 proc. manymu, 1105 yra optimalus skaičius tokiai šaliai kaip Lietuva.** 1 proc. (10 respondentų) teigia, kad Lietuva galėtų priimti ir daugiau pabėgėlių. 3 proc. tyrimo dalyvių šiuo klausimu nuomonės neišreiškė (2.3 pav.).

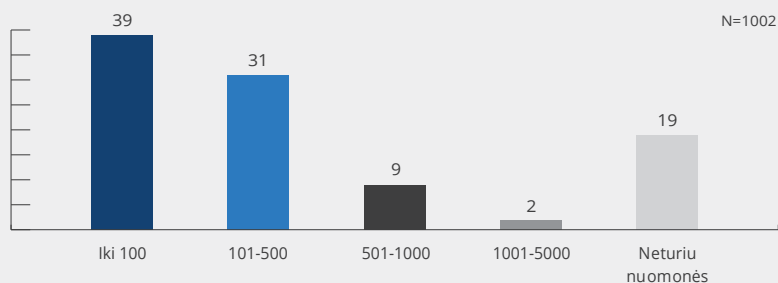
Lyginant su 2015 m., padaugėjo manančių, kad Lietuva neturi pinigų tokiam pabėgėlių skaičiui priimti (nuo 43 proc. iki 46 proc.), ir netikinčių, kad šalis surinks 1105 pabėgėlius (nuo 18 proc. iki 24 proc.). Sumažėjo tikinčių, kad tai optimalus skaičius tokiai šaliai kaip Lietuva (nuo 15 proc. iki 11 proc.).

2.3 PAV.
KĄ MANOTE
APIE TAI,
KAD LIETUVA
SUTIKO
PRIIMTI 1105
PABĖGĖLIUS?
(PROC.;
N = 1002)

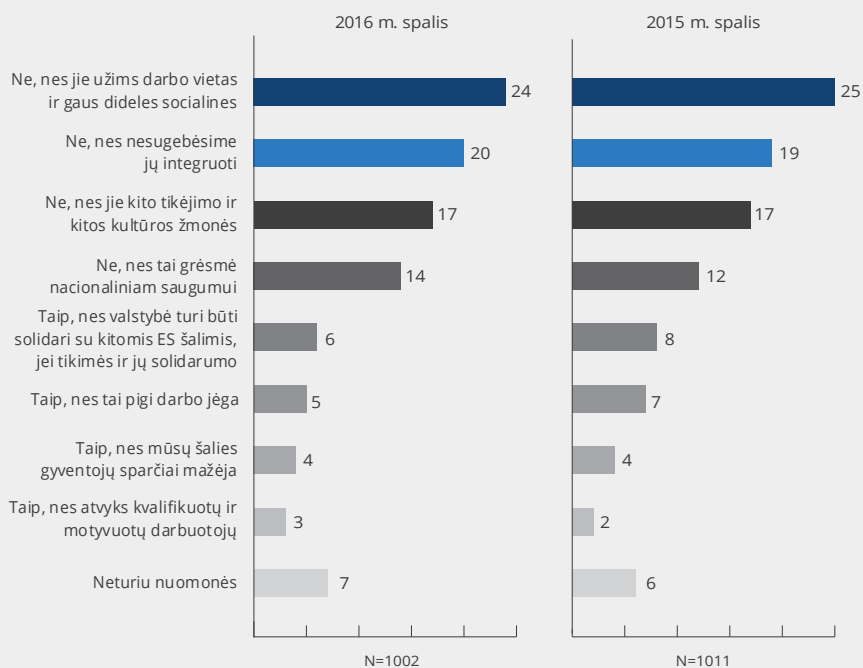
39 proc. respondentų mano, kad Lietuva realiai gali priimti iki 100 pabėgėlių. 31 proc. manymu, Lietuva būtų pajėgi priimti 101–500 pabėgėlių. 9 proc. – 501–1000 pabėgėlių. 2 proc. – 1001–5000 pabėgėlių. Penktadalis (19 proc.) nuomonės šiuo klausimu neturi (2.4 pav.).

**2.4 PAV. JŪSŲ
NUOMONĖ,
KIEK
PABĖGĖLIŲ
LIETUVA
REALIAI GALI
PRIIMTI?
(PROC.;
N = 1002)**

Didžioji dalis (75 proc.) respondentų nesutinka, kad pabėgėlių priėmimas bus naudingas Lietuvai: ketvirtadalis (24 proc.) savo nepritariamą argumentuoja tuo, kad pabėgėliai užims darbo vietas ir gaus dideles socialines išmokas, penktadalis (20 proc.) – nesugebėjimu integruoti pabėgėlius, 17 proc. apklaustųjų nepritaria, nes pabėgėlius laiko kito tikėjimo ir kitos kultūros žmonėmis, 14 proc. tyrimo dalyvių pabėgėlių priėmimą vertina kaip grėsmę nacionaliniam saugumui. 18 proc. tyrimo dalyvių teigė pritariančius: **6 proc. apklaustųjų mano, kad valstybė turi būti solidari su kitomis ES šalimis**, jei tikimės ir jų solidarumo, 5 proc. respondentų nuomone, pabėgėliai yra pigi darbo jėga, 4 proc. – mūsų šalies gyventojų sparčiai mažėja, 3 proc. – atvyks kvalifikuotų ir motyvuotų darbuotojų. 7 proc. apklaustųjų šiuo klausimu nuomonės neišreiškė (2.5 pav.).

**2.5 PAV. AR
PABĖGĖLIŲ
PRIĖMIMAS
BUS
NAUDINGAS
LIETUVAI?
(PROC.;
N = 1002)**

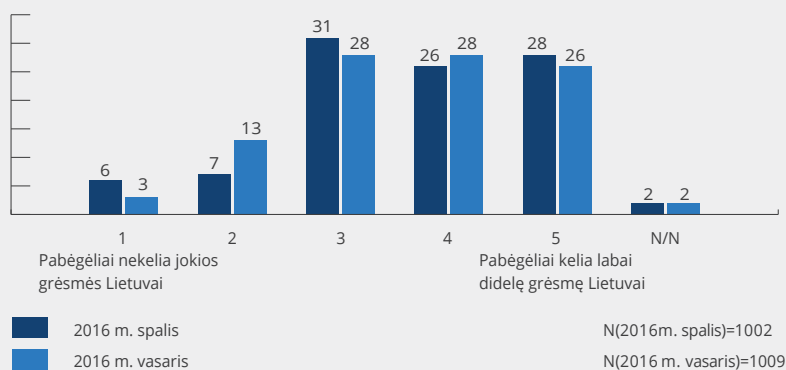

2. 2. PABĖGĖLIŲ GALIMAI KELIAMA GRĖSMĖ IR JĄ FORMUOJANČIŲ VEIKSNIŲ SUVOKIMAS

13 proc. respondentų įsitikinę, kad pabėgėliai nekelia jokios grėsmės Lietuvai: 6 proc. apklaustųjų pabėgėlių galimai keliamą grėsmę vertina vienu balu, 7 proc. – dviem balais. 31 proc. tyrimo dalyvių laikosi neutralios pozicijos šiuo klausimu. **Daugiau nei pusė (54 proc.) respondentų linkę vertinti pabėgėlius, kaip galinčius kelti labai didelę grėsmę Lietuvai:** 26 proc. apklaustųjų grėsmę vertina keturiais balais, 28 proc. – penkiais balais. 2 proc. tyrimo dalyvių nuomonės šiuo klausimu neišreiškė (2.6 pav.).

Labai didelę grėsmę dažniau įžvelgia mažesnių miestų / rajonų centrų gyventojai.

2.6 PAV. KAIP MANOTE, AR PABĖGĖLIAI KELIA GRĖSMĘ LIETUVAI? (PROC.; N = 1002)

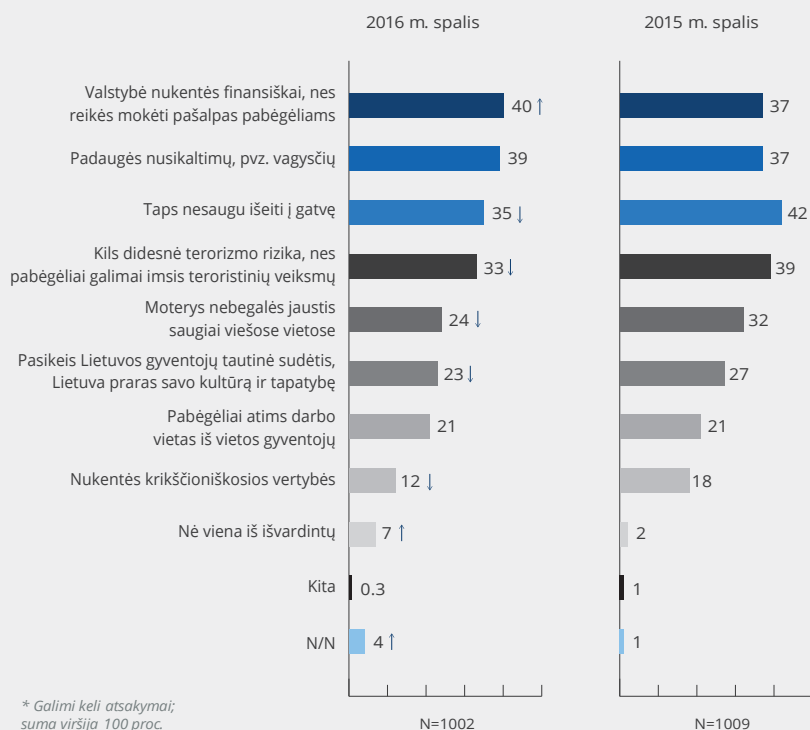

40 proc. respondentų baiminasi, kad, atvykus į Lietuvą didesniai skaičiai pabėgėlių iš musulmoniš-
kų šalių, valstybė nukentės finansiškai, nes reikės mokėti pašalpas pabėgėliams. Beveik tiek pat (39
proc.) tyrimo dalyvių bijo, kad padaugės nusikaltimų, pvz., vagysčių. 35 proc. – taps nesaugu išeiti
į gatvę. 33 proc. – kils didesnė terorizmo rizika, nes pabėgėliai galimai imsis teroristinių veiksmų.
24 proc. – moterys nebegalės jaustis saugiai viešose vietose. 23 proc. – pasikeis Lietuvos gyventojų
tautinė sudėtis, Lietuva praras savo kultūrą ir tapatybę. 21 proc. – pabėgėliai atims darbo vietas iš
vietos gyventojų. 12 proc. – nukentės krikščioniškosios vertybės. 7 proc. respondentų nesibaimina
nė vienos iš šių galimų pasekmių. 0,3 proc. (3 respondentai) baiminasi kitų pasekmių. 4 proc. tyrimo
dalyvių nuomonės šiuo klausimu neturi (2.7 pav.).

Lyginant su 2016 m. vasario mėn. tyrimo duomenimis, padaugėjo bijančiųjų, kad valstybė nukentės finansiškai, nes reikės mokėti pašalpas pabėgėliams (nuo 37 proc. iki 40 proc.), tačiau sumažėjo manančiųjų, kad taps nesaugu išeiti į gatvę (nuo 42 proc. iki 35 proc.), kils didesnė terorizmo rizika (nuo 39 proc. iki 33 proc.), moterys nebegalės jaustis saugiai viešose vietose (nuo 32 proc. iki 24 proc.), pasikeis Lietuvos gyventojų tautinė sudėtis (nuo 27 proc. iki 23 proc.), nukentės krikščioniškosios vertybės (nuo 18 proc. iki 12 proc.).

Nusikaltimų skaičiaus padidėjimo dažniau baiminasi 46 m. ir vyresni respondentai, vidutinių pajamų grupės atstovai ir kaimo vietovių gyventojai. Moterys dažniau nerimauja, kad taps nesaugu išeiti į gatvę. Didesnę terorizmo riziką dažniau nurodė vidutinės ir didesnes pajamas turintys apklaustieji. Lietuvos gyventojų tautinės sudėties pasikeitimą – mažesnių miestų / rajonų centrų ir kaimo vietovių gyventojai. Darbo vietų atėmimą iš vietos gyventojų – mažiausių pajamų grupės atstovai ir mažesnių miestų / rajonų centrų, kaimo vietovių gyventojai.

2.7 PAV. YRA DISKUTUOJAMA APIE GALIMAS NEIGIAMAS PASEKMES, JEI Į LIETUVĄ ATVYKTŲ GYVENTI DIDESNIS SKAIČIUS PABĖGĖLIŲ IŠ MUSULMONIŠKŲ ŠALIŲ. KURIŲ IŠ IŠVARDINTŲ PASEKMIŲ JŪS LABIAUSIAI BAIMINTUMĖTĖS? (PROC; N=1002)

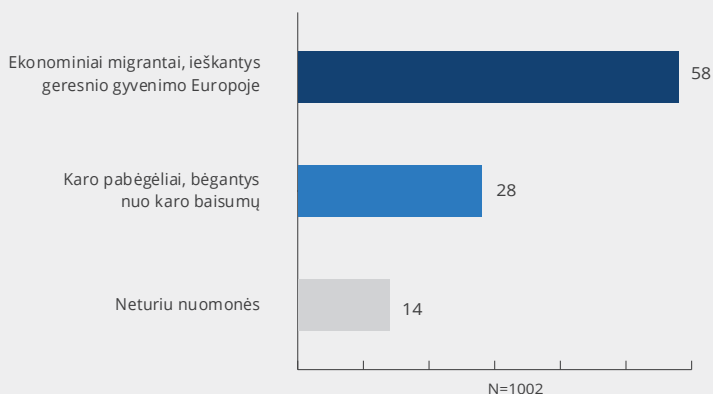

2. 3. ŠALIES GYVENTOJŲ NUOSTATOS DĖL PABĖGĖLIŲ

**Dauguma (58 proc.) respondentų mano, kad daugiausia šiuo metu Lietuvoje pagal ES paskirs-
tytas kvotas gyvena ekonominių migrantų. 28 proc. apklaustųjų nuomone, Lietuvoje gyvena
karo pabėgėliai, bėgantys nuo karo baisumų. 14 proc. šiuo klausimu nuomonės neturi (2.8 pav.).**

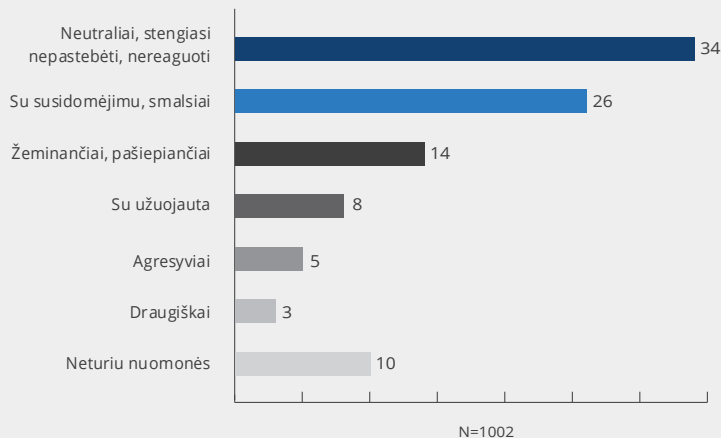
Didmiesčių gyventojai dažniau mano, kad daugiausia šiuo metu Lietuvoje gyvena karo pabėgėlių,
bėgančių nuo karo baisumų. Mažesnių miestų / rajonų centrų ir kaimo vietovių gyventojai dažniau
išreiškė nuomonę, kad Lietuvoje daugiau gyvena ekonominių migrantų.

**2.8 PAV. JŪSŲ
NUOMONE,
KOKIE
PABĖGĖLIAI,
PRIIMTI PAGAL
ES PASKIRSTYTAS
KVOTAS,
DAUGIAUSIA ŠIUO
METU GYVENA
LIETUVOJE?
(PROC.; N = 1002)**

34 proc. tyrimo dalyvių nuomone, Lietuvos gyventojai į pabėgėlius, sutiktus viešose vietose, reaguoją neutraliai, stengiasi nepastebėti, nereaguoti. 26 proc. mano, kad į pabėgėlius reaguojama su susidomėjimu, smalsiai. 14 proc. – žeminamai, pašiepiamai. 8 proc. – su užuojauta. 5 proc. – agresyviai. 3 proc. – draugiškai. 10 proc. respondentų šiuo klausimu nuomonės neišreiškė (2.9 pav.).

**2.9 PAV. JŪSŲ
NUOMONĖ,
KAIP LIETUVOS
GYVENTOJAI
REAGUOJA Į
PABĖGĖLIUS
SUTIKDAMI
JUOS VIEŠOSE
VIETOSE?
(PROC.;
N = 1002)**

54 proc. respondentų pritaria, kad bijo pabėgėlių musulmonų: 24 proc. – visiškai pritaria, kad bijo, 30 proc. – greičiau pritaria. 23 proc. apklaustųjų laikosi neutralios pozicijos – „nei taip, nei ne“. 21 proc. nesutinka, kad bijo pabėgėlių musulmonų: 11 proc. – greičiau nepitaria, 10 proc. – visiškai nepitaria. 2 proc. nuomonės neišreiškė (2.10. pav.).

48 proc. apklaustųjų teigė pritariantys, kad Lietuvai reikėtų suteikti prieglobstį tik karo pabėgėliams iš Sirijos, o pabėgėlių iš kitų šalių nepriimti: 20 proc. visiškai tam pritaria, 28 proc. – greičiau pritaria. 22 proc. respondentų laikosi neutralios pozicijos – „nei taip, nei ne“. 29 proc. respondentų teigė nepritariantys: 14 proc. – greičiau nepitaria, 15 proc. – visiškai nepitaria, kad prieglobstį reiktų suteikti tik karo pabėgėliams iš Sirijos. 1 proc. apklaustųjų nuomonės šiuo klausimu neturi.

Beveik pusės (47 proc.) respondentų nuomone, Lietuva turėtų priimti tik pabėgėlių šeimas su vaikais arba moteris su vaikais, bet ne jaunus vyrus be šeimų: 16 proc. – visiškai pritaria tam, 31 proc. – greičiau pritaria. 27 proc. laikosi neutralios pozicijos – „nei taip, nei ne“. 25 proc. tyrimo dalyvių išreiškė priešingą nuomonę: 13 proc. – greičiau nepitaria, 12 proc. – visiškai nepitaria. 1 proc. nuomonės šiuo klausimu neišreiškė.

42 proc. tyrimo dalyvių teigė pritariantys, kad Lietuvai reiktų priimti tik pabėgėlius krikščionis: 14 proc. respondentų visiškai pritaria tam, 28 proc. – greičiau pritaria. Ketvirtadalis (25 proc.) laikosi neutralios pozicijos – „nei taip, nei ne“. 31 proc. apklaustųjų nepitaria, kad reikia priimti tik pabėgėlius krikščionis: 15 proc. – greičiau nepitaria, 16 proc. – visiškai nepitaria. 2 proc. nuomonės šiuo klausimu neturi.

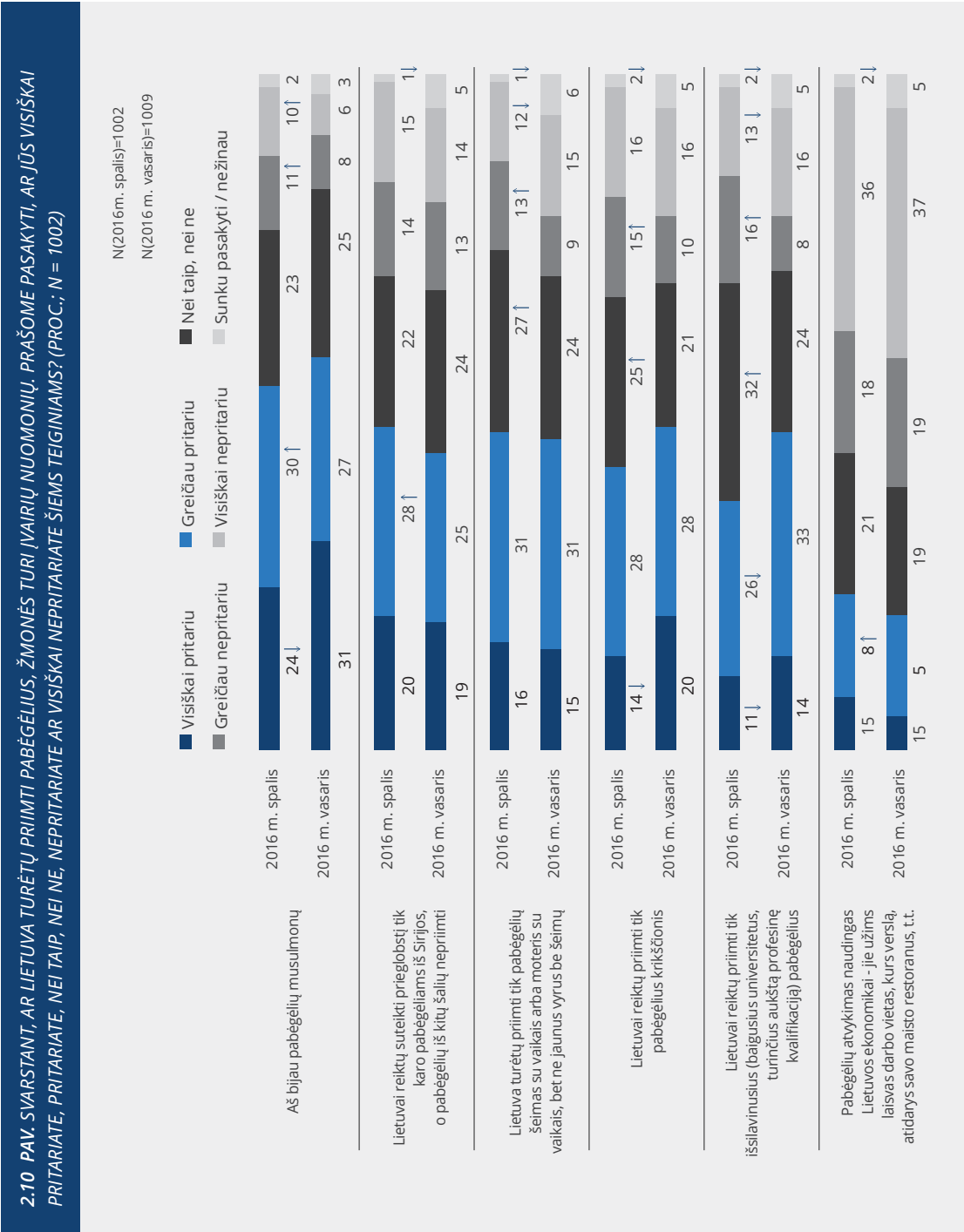
37 proc. respondentų mano, kad Lietuvai reiktų priimti tik išsilavinusius (baigusius universitetus, turinčius aukštą profesinę kvalifikaciją) pabėgėlius: 11 proc. apklaustųjų visiškai pritaria tam, 26 proc. – greičiau pritaria. Trečdalis (32 proc.) laikosi neutralios pozicijos – „nei taip, nei ne“. 29 proc. nesutinka, kad reiktų priimti tik išsilavinusius pabėgėlius: 16 proc. – greičiau nepitaria, 13 proc. –

visiškai nepritaria. 2 proc. tyrimo dalyvių nuomonės šiuo klausimu neišreiškė.

23 proc. respondentų teigė pritariančius, kad pabėgėlių atvykimas naudingas Lietuvos ekonomikai – jie užims laisvas darbo vietas, kurs verslą, atidarys savo maisto restoranus ir t. t.: 8 proc. apklaustųjų visiškai pritaria tam, 15 proc. – greičiau pritaria. 21 proc. laikosi neutralios pozicijos – „nei taip, nei ne“. Daugiau nei pusė (**54 proc.**) tyrimo dalyvių nepritaria, kad pabėgėlių atvykimas naudingas Lietuvos ekonomikai: 18 proc. – greičiau nepritaria, 36 proc. – visiškai nepritaria. 2 proc. nuomonės šiuo klausimu neturi.

Lyginant su 2016 m. vasario mėn. tyrimo rezultatais, sumažėjo visiškai pritariančių, kad bijo pabėgėlių musulmonų (nuo 31 proc. iki 24 proc.), tačiau padaugėjo greičiau pritariančių tam (nuo 27 proc. iki 30 proc.). Taip pat padaugėjo greičiau pritariančių, kad Lietuvai reiktų suteikti prieglobstį tik karo pabėgėliams iš Sirijos, o pabėgėlių iš kitų šalių nepriimti (nuo 25 proc. iki 28 proc.).

Pabėgėlių musulmonų dažniau bijo moterys ir mažesnių miestų / rajonų centrų gyventojai. Žemiausio išsimokslinimo atstovai dažniau greičiau sutinka, kad Lietuvai reiktų suteikti prieglobstį tik karo pabėgėliams iš Sirijos, o pabėgėlių iš kitų šalių nepriimti. Mažesnių miestų / rajonų centrų gyventojai dažniau greičiau pritaria, kad Lietuva turėtų priimti tik pabėgėlių šeimą su vaikais arba moteris su vaikais, bet ne jaunos vyrus be šeimų.

2. 4. LIETUVOS GYVENTOJŲ NUOSTATŲ APIBENDRINIMAS

- **Lyginant su 2015 m., ES politika pabėgėlių klausimu vertinama vis prasčiau.** 76 proc. respondentų ES politiką pabėgėlių klausimu vertina neigiamai: 38 proc. apklaustųjų vertina blogai, nes ES nesugeba kontroliuoti savo sienų, kiti 38 proc. vertina neigiamai, nes suklestėjo nelegalus pabėgėlių vežimo verslas. 17 proc. tyrimo dalyvių laikosi priešingos pozicijos: 12 proc. teigiamai vertina, nes ES sugebėjo prisiimti atsakomybę, 5 proc. – pozityviai, nes ES parodė savo humaniškąjį veidą.
- **Lyginant su praeitų metų tyrimo duomenimis, nepritarimas pabėgėlių priėmimui į Lietuvą auga, argumentuojant dideliais migracijos mastais į Europą bei įsitikinimu, kad tikrų pabėgėlių tėra mažuma.** Dauguma (69 proc.) respondentų nepitaria principiniam Lietuvos sprendimui priimti pabėgėlius: 27 proc. apklaustųjų gąsdina migracijos mastai į Europą, 22 proc. tyrimo dalyvių nuomone, Lietuva nepajėgi pabėgėlių integruoti, 20 proc. manymu, tikrų pabėgėlių yra mažuma. 28 proc. respondentų pritaria pabėgėlių priėmimui: 11 proc. mano, kad vis tiek pabėgėliai Lietuvoje neliks, 9 proc. pabėgėlių priėmimą laiko humanišku ir teisingu sprendimu, 8 proc. apklaustųjų nuomone, turime solidarizuotis su Europa.
- **Sprendimas priimti 1105 pabėgėlius vertinamas skeptiškai. Lyginant su 2015 m., daugėja manančiųjų, kad neturima pinigų tokio skaičiaus priėmimui, bei abejojančiųjų, kad apskritai bus surinkti visi 1105 pabėgėliai.** Beveik pusė (46 proc.) apklaustųjų išreiškė nuomonę, kad neturime pinigų 1105 pabėgėliams priimti. Ketvirtadalis (24 proc.) netiki, kad Lietuva surinks tiek pabėgėlių. 15 proc. respondentų mano, kad tai tik pradžia, laukia kur kas didesni skaičiai. 11 proc. manymu, 1105 yra optimalus skaičius tokiai šaliai kaip Lietuva.
- **Daugumos nuomone, Lietuva realiai gali priimti iki 500 pabėgėlių.** 39 proc. respondentų mano, kad Lietuva realiai gali priimti iki 100 pabėgėlių. 31 proc. manymu, Lietuva būtų pajėgi priimti 101–500 pabėgėlių. 9 proc. – 501–1000 pabėgėlių, 2 proc. – 1001–5000 pabėgėlių.
- **Pabėgėlių priėmimo teikiamos naudos Lietuvai suvokimas išlieka nepakitęs.** Didžioji dalis (75 proc.) respondentų nesutinka, kad pabėgėlių priėmimas bus naudingas Lietuvai: ketvirtadalis (24 proc.) savo nepitarimą argumentuoja tuo, kad pabėgėliai užims darbo vietas ir gaus didesnes socialines išmokas, penktadalis (20 proc.) – nesugebėjimu integruoti pabėgėlius, 17 proc. apklaustųjų nepitaria, nes pabėgėlius laiko kito tikėjimo ir kitos kultūros žmonėmis, 14 proc. tyrimo dalyvių pabėgėlių priėmimą vertina kaip grėsmę nacionaliniam saugumui. 18 proc. tyrimo dalyvių teigė pritariantys: 6 proc. apklaustųjų mano, kad valstybė turi būti solidari su kitomis ES šalimis, jei tikimės ir jų solidarumo, 5 proc. respondentų nuomone, pabėgėliai yra pigi darbo jėga, 4 proc. – mūsų šalies gyventojų sparčiai mažėja, 3 proc. – atvyks kvalifikuotų ir motyvuotų darbuotojų.
- **Išlieka didelė dalis manančiųjų, kad pabėgėliai kelia didelę arba labai didelę grėsmę Lietuvai.** 13 proc. respondentų įsitikinę, kad pabėgėliai nekelia jokios grėsmės Lietuvai: 6 proc.

apklaustųjų pabėgėlių galimai keliamą grėsmę vertina vienu balu (iš 5), 7 proc. – dviem balais. 31 proc. tyrimo dalyvių laikosi neutralios pozicijos šiuo klausimu. Daugiau nei pusė (54 proc.) respondentų linkę vertinti pabėgėlius, kaip galinčius kelti labai didelę grėsmę Lietuvai: 26 proc. apklaustųjų grėsmę vertina keturiais balais (iš 5), 28 proc. – penkiais balais.

- **Nors gyventojai baiminasi galimų neigiamų pasekmių, į Lietuvą atvykus gyventi didesniam pabėgėlių skaičiui, tačiau pačių blogų pasekmių respondentai nurodo mažiau** (išskyrus valstybės nukentėjimą finansiškai, nusikaltimų skaičiaus padidėjimą bei darbo vietų iš vietos gyventojų atėmimą). 40 proc. respondentų baiminasi, kad, atvykus į Lietuvą didesniam skaičiui pabėgėlių iš musulmoniškų šalių, valstybė nukentės finansiškai, nes reikės mokėti pašalpas pabėgėliams. Beveik tiek pat (39 proc.) tyrimo dalyvių bijo, kad padaugės nusikaltimų, pvz., vagysčių. 35 proc. – taps nesaugu išeiti į gatvę. 33 proc. – kils didesnė terorizmo rizika, nes pabėgėliai galimai imsis teroristinių veiksmų. 24 proc. – moterys nebegalės jaustis saugiai viešose vietose. 23 proc. – pasikeis Lietuvos gyventojų tautinė sudėtis, Lietuva praras savo kultūrą ir tapatybę. 21 proc. – pabėgėliai atims darbo vietas iš vietos gyventojų.
- **Lietuvoje gyvenantys pabėgėliai dažniau laikomi ekonominiais migrantais, o ne karo pabėgėliais.** Dauguma (58 proc.) respondentų mano, kad daugiausia šiuo metu į Lietuvą pagal ES paskirstytas programas perkeltų asmenų yra ekonominiai migrantai, ieškantys geresnio gyvenimo Europoje. 28 proc. apklaustųjų nuomone, į Lietuvą atvyksta karo pabėgėliai, bėgantys nuo karo baisumų.
- **Gyventojų nuomone, į pabėgėlius viešose vietose reaguojama įvairiai.** 34 proc. tyrimo dalyvių nuomone, Lietuvos gyventojai į pabėgėlius, sutiktus viešose vietose, reaguoja neutraliai, stengiasi nepastebėti, nereaguoti. 26 proc. mano, kad į pabėgėlius reaguojama su susidomėjimu, smalsiai. 14 proc. – žeminamai, pašėpiamai.
- **Lyginant su 2016 m. vasario mėn. tyrimo duomenimis, sumažėjo labai bijančių pabėgėlių musulmonų bei pritariantių nuostatoms, kad Lietuvai reiktų priimti tik pabėgėlius krikščionis ir išsilavinusius pabėgėlius.** 54 proc. respondentų visiškai / greičiau pritaria, kad bijo pabėgėlių musulmonų. 48 proc. apklaustųjų teigė pritariantys, kad Lietuvai reiktų suteikti prieglobstį tik karo pabėgėliams iš Sirijos, o pabėgėlių iš kitų šalių nepriimti. Beveik pusės (47 proc.) respondentų nuomone, Lietuva turėtų priimti tik pabėgėlių šeimas su vaikais arba moteris su vaikais, bet ne jaunos vyrus be šeimų. 42 proc. pritaria, kad Lietuvai reiktų priimti tik pabėgėlius krikščionis. 37 proc. respondentų mano, kad Lietuvai reiktų priimti tik išsilavinusius (baigusius universitetus, turinčius aukštą profesinę kvalifikaciją) pabėgėlius. 23 proc. respondentų manymu, pabėgėlių atvykimas naudingas Lietuvos ekonomikai – jie užims laisvas darbo vietas, kurs verslą, atidarys savo maisto restoranus ir t. t.

Tyrimų išvados ir rekomendacijos

Vertinant prieglobsčio prašytojų perkėlimo į Lietuvą politiką ir praktiką iš kelių perspektyvų, pirmiausia išryškėja vertinimų skirtumai ir abipusis nepasitikėjimas: pabėgėliai jaučia lietuvių priešišumą, o didelė dalis Lietuvos gyventojų baiminasi pabėgėlių, be to, mano, kad tai daugiausia lengvo gyvenimo Vakaruose ieškantys ekonominiai migrantai. Realios problemos nematomos ar nevertinamos, potencialios galimybės nepanaudojamos. Tad ir viešoje erdvėje sklando daug mitų, kurie, nugulę Lietuvos gyventojų sąmonėje, kursto įvairias baimes, dar labiau apsunkinančias perkeltų migrantų integracijos procesą ir reikalingų politinių bei praktinių sprendimų priėmimą. Pirmųjų perkėlimų geroji praktika ir probleminiai aspektai turėtų būti konstruktyviai įvertinti ir tapti pagrindu, iš naujo apsvarstant prieglobsčio prašytojų perkėlimo ir ypač integracijos politikos priemones.

Kaip parodė tyrimas:

1. Absoliuti dauguma atvykusių migrantų yra karo pabėgėliai, gimtąją šalį palikę dėl realios grėsmės savo ir artimųjų gyvybei, nors Lietuvoje vyrauja nuostata, kad priimami pabėgėliai yra ekonominiai migrantai.
2. Dauguma prieglobsčio prašytojų į Lietuvą atvyko iš esmės ne savo noru – nesant galimybės patekti į senąsias ES šalis arba Kanadą, jie patikėjo paskirstymo centrų darbuotojų teigimu, kad Lietuva, būdama ES šalis, yra lygiai toks pat geras pasirinkimas kaip ir Vokietija („visa ES užtikrina vienodus standartus“, „medicina Lietuvoje yra tokio pat lygio kaip Amerikoje“).
3. Atvykę į Lietuvą pabėgėliai išgyvena kultūrinį ir psichologinį šoką dėl:
 - (1) pirmojo pasitikimo – nors šių žmonių perkėlimas į mūsų šalį yra Lietuvos pasirinkimas ir įsipareigojimas, Lietuvoje taikomos atvykimo procedūros – pirštų atspaudų paėmimas, mi-

nimalus šaltas bendravimas – paliko pabėgėliams neigiamą pirmą įspūdį;

- (2) aplinkos – skurdūs pastatai pakelės kaimuose, karinio dalinio kaimynystė Rukloje yra pirmas tikros realybės suvokimas, kad šalis, į kurią jie pateko, tikrai nėra tas pats kaip Vokietija;
 - (3) bendravimo su vietiniais. Graikijoje ir Turkijoje, nors ir esant sudėtingoms gyvenimo sąlygoms, vietiniai gyventojai buvo kultūriškai artimesni – su jais pabėgėliams pavykdavo užmegzti nuoširdesnį kontaktą. Lietuvoje jie jaučiasi stigmatizuoti, žmonės jų šalinasi, pasitaiso konfliktinių situacijų;
 - (4) realios šalies ekonominės situacijos išsiaiškinimo. Bemaž visi tyrimo dalyviai pažymėjo faktą, kad patys lietuviai bėga iš šios šalies, tad jiems čia išvis nėra jokių perspektyvų;
 - (5) kalbos barjero – bendrauti su centro personalu bei aplinkiniais trukdo kalbos barjeras bei vertėjų trūkumas;
 - (6) finansinio skurdo. Vienam žmogui skiriama suma 2 eurai dienai neleidžia užtikrinti net kuklių pragyvenimo standartų.
4. Dabartinėje situacijoje absoliuti dauguma pabėgėlių nemato jokių perspektyvų čia likti ir savo ateities su Lietuva nesieja. Artimesnėje perspektyvoje žmonės itin baugina etapas, kai jie privailės palikti laikinus namus Rukloje ir patys ieškotis būsto. Nemaža dalis apsisprendė kaip galima greičiau palikti šalį ir, nesant galimybių pasiekti Vakarus, grįžti atgal į Graikiją arba Turkiją.
 5. Sudėtingą potencialų integracijos etapą apsunkina bendros Lietuvos gyventojų nuostatos. Skirtingai nei senosios demokratijos, Lietuva neturi kitos kultūros žmonių priėmimo ir integravimo tradicijos, tad nuostatos kitos rasės ir kito tikėjimo žmonių atžvilgiu išlieka nepalankios. Be to, kai kurios jų per pastaruosius metus net suprastėjo. Neigiamo santykio priežastys apima tiek kultūrinio ir religinio (kartinės sąvokos: musulmonai, svetimi, etniniai susidūrimai), tiek saugumo (kartinės sąvokos: potencialūs teroristai, išaugs nusikaltimai, taps nesaugu), tiek ekonominio vertinimo aspektą (kartinės sąvokos: išlaikytiniai, užims mūsų darbo vietas).

Remiantis tyrimo rezultatais, pabėgėlių priėmimo ir integravimo procesą galėtų palengvinti atskirų techninių bei organizacinių priemonių įgyvendinimas:

1. Realiai žmonių integracijos galimybes užtikrinančių kalbos kursų organizavimas. Dabartiniai kursai nėra pakankami, o dalis pabėgėlių dėl biurokratinių trukdžių jų iš viso neturi.
2. Realios sisteminės pagalbos apsirūpinant būstu organizavimas – žmonės negali palikti dabartinio laikino būsto Ruklos Pabėgėlių priėmimo centre, nes paprasčiausiai neturi galimybių susirasti sau kitą būstą (dabartinėje situacijoje tai vienas didžiausių iššūkių).
3. Reali ir profesionali pagalba ieškant darbo, pageidautina pagal turimą profesiją; nukreipimas į persikvalifikavimo ar profesinio mokymo kursus.
4. Nevyriausybinų organizacijų iniciatyvų pritraukimas, siekiant pagerinti vaikų gyvenimo kokybę (šventės, dovanėlės, saldainiai) bei vaikų ir suaugusių neformaliąją integraciją (per įvairius užsiėmimus ir renginius, kartu pristatant šalies papročius ir tradicijas).

5. Kursai, mokymai realiai su pabėgėliais dirbantiems pareigūnams (kultūrinių niuansų aiškinimas, taikomų darbo metodų apsvaistymas).
6. Tolerancijos skatinimas ir visuomenės švietimas apie kitas kultūras, apie solidarumo principus, ir daryti tai pradedant nuo vidurinės mokyklos.

Pabaigos žodis

Tyrimo analizė netiesiogiai nubrėžia ir tam tikras paraleles – pabėgėliai mums tarsi lakmuso popierėlis, išryškinantis ne tik pabėgėlių, bet ir bendrą gyvenimo Lietuvoje problematiką ir sunkumus bei empatijos silpnėsiams stoką. Tai, dėl ko lietuviai tyliai emigruoja, pabėgėliai mums ištransliuoja ir dėl kultūrinių skirtumų tą daro garsiai. Būdami svetimšaliai ir neturėdami jokio pagalbos mecha- nizmo, mūsų problemas jie jaučia stipriau: „*Mus lygina su lietuviais, bet lietuviai čia gimė, viską žino, o mes ne. Prašome ne pinigų, o būsto, kalbos ir kvalifikacijos (...) Žmogus per dvejus metus atsistotų ant kojų ir tada jau matytųsi...*“ Padėdami migrantams padėtume ir sau, nieko nedarydami ir nekeisdami, problemas tik gilinsime.

Priėmus įsipareigojimus, juos tenka vykdyti, bet daryti tai reikėtų taip, kad nauda būtų tiek pabėgė- liams, tiek Lietuvai. Todėl tikslinga būtų iš naujo apsvaistyti esamą integracijos politiką ir praktiką, ieškant gal netradicinių, bet veiksmingų ir kompleksinių sprendimų.

Perkėlimo mechanizmas – tai ne migracijos ar darbo išteklių valdymo įrankis. Tai pagalba nuo karo baisumų bėgantiems žmonėms, tai ir solidarumo ženklas šalims, šiuo metu patiriančioms ypač dide- lį pabėgėlių antplūdį. Lietuvos sugebėjimas suteikti laikiną prieglobstį ir integruoti perkeltus asme- nis būtų netiesioginis rodiklis, kad Lietuva geba laikytis prisiimtų įsipareigojimų ir tampa modernia, su iššūkiiais susitvarkančia valstybe.

Summary

Government of the Republic of Lithuania, acting in solidarity with the EU Member States facing growing migratory pressure, on 22 May 2015 adopted Resolution regarding relocation and resettlement of 1105 persons in need of international protection to Lithuania. It provides for the resettlement of 70 asylum applicants (Syrian citizens) from Turkey and relocation of 1,035 asylum applicants from Greece and Italy by 31 December 2017. This is a completely new challenge for Lithuania, thus after more than a year following the adoption of the decision the process is only gaining momentum (until November 2016, 185 asylum applicants have arrived, which makes up to 16 per cent of the quota), although the relocated and resettled persons are facing the challenges which make their integration hardly possible.

In order to comply with the adopted commitments, the number of the persons resettled and relocated to Lithuania should significantly increase in the near future. Without identifying and addressing the issues observed today, the integration process will be hampered and tension in society will rise. The study pursues to identify such issues and to find possible solutions.

This study, which has been conducted within the framework of the annual programme for the European Migration Network (EMN), seeks to look at the issues of relocation and resettlement comprehensively, from several perspectives. The study consists of three interrelated parts (research methodology is presented in the annexes):

- Experiences of the relocated and resettled persons – qualitative research / in-depth interviews with the persons relocated from Greece (15) and persons resettled from Turkey (3);
- Survey of the experts directly working in the area of the relocation and resettlement and integration of refugees;
- Representative public opinion poll of the Lithuanian population attitudes towards the resettled and relocated persons, emerging public fears and integration prospects. Dynamics of public opinion were also taken into account. The data of the study has been compared with the results of the studies conducted by the Sprinter Research during 16-26 October 2015 as commissioned by the news portal DELFI and during 17-28 February 2016 as commissioned by the Lithuanian Social Research Centre.

We hope that such a comprehensive analysis of the processes of relocation and resettlement of asylum applicants will allow the objective assessment of emerging challenges; the observations of this study will be useful for those directly working with people who have received international protection; serve as a tool for policy-makers, showing what and how to improve in order to ensure the smooth arrival and integration; to decrease the fear and distrust of the Lithuanian population towards resettled and relocated persons.

Results of the study:

1. Although the prevailing opinion among the Lithuanian population is that the refugees admitted to Lithuania are economic migrants, the absolute majority of relocated and resettled persons are refugees of war who left their homeland because of the real threat to their own and their families' life.

2. The majority of resettled and relocated persons arrive to Lithuania involuntarily, because of no possibilities of entering wealthier EU Member States or Canada. They trusted the staff in the refugee camps claiming that Lithuania, as an EU country, is exactly as good a choice as Germany ('the EU ensures uniform standards', 'medical services in Lithuania are provided at the same level as in America').
3. The resettled and relocated persons arriving in Lithuania experience a cultural and psychological shock due to:
 - (1) First welcome. Even though the relocation and resettlement of these people is commitment of Lithuania, entry procedures applicable in Lithuania, such as taking of fingerprints, limited and reserved communication, have made a negative first impression among the refugees;
 - (2) Surroundings. Shabby buildings in roadside villages and the presence of a military unit in Rukla's neighbourhood are the first true manifestations of reality showing that the country in which they have arrived is actually not the same as Germany;
 - (3) Communication with the local population. Local residents in Greece and Turkey, despite living in difficult conditions, are culturally closer, and refugees have managed to establish a more genuine contact with them. In Lithuania, they feel stigmatised, local residents estrange them, and conflict situations emerge;
 - (4) Clarification of the actual economic situation in the country. Almost all participants of the study point out the fact that Lithuanians themselves are leaving the country, hence for the newly arrived refugees there are no prospects at all;
 - (5) Language barrier. Communication with the staff of the Refugee reception centre and the local population is hampered by the language barrier and the lack of interpreters;
 - (6) Financial poverty. The amount of 2 euros allocated per person per day does not ensure even the very modest standards of living.
4. In the current situation, the vast majority of resettled and relocated persons do not see any prospects of staying in the country and do not link their future with Lithuania. The refugees fear the stage when they will have to leave their temporary accommodation in Rukla and have to look for housing on their own. A large part of the resettled and relocated persons have decided to leave the country as soon as possible and, in the absence of possibilities of reaching the West, to return to Greece or Turkey.
5. The complicated integration is made even more challenging by general attitudes of the Lithuanian population. Unlike long-established democracies, Lithuania does not have traditions of reception and integration of the individuals belonging to another culture in place. Therefore, attitude towards people of other race or religion remain unfavourable. The causes of the negative attitude include cultural and religious aspects (core concepts: Muslims, strangers, ethnic conflicts), security (core concepts: potential terrorists, increase of crime, the surrounding environment will become unsafe) and the economic aspect (core concepts: dependants, those who will seize our jobs).

Based on the results of the study, the process of reception and integration of resettled and relocated persons could be facilitated by the implementation of specific technical and organisational measures:

1. Organisation of language courses ensuring integration possibilities in practice. Current courses are not sufficient, and some refugees do not have any access to them due to bureaucratic obstacles.
2. Organisation of practical and systemic assistance in the area of provision of accommodation. Refugees cannot leave their current temporary accommodation at the Refugee Reception Centre in Rukla, because they simply do not have possibilities of finding another housing for themselves (in the current situation, this is one of the biggest challenges).
3. Practical and professional assistance in searching for employment, preferably in the same occupation the refugee already has; referral to retraining or vocational training courses.
4. Involvement of non-governmental organisations with a view to improving children's quality of life (events, gifts, candies) and informal integration of children and adults (through a variety of activities and events, accompanied by presentation of the country's customs and traditions).
5. Courses and training for the officials working with refugees, (education on specific cultural aspects, consideration of the working methods applied).
6. Promotion of tolerance and education of society about other cultures and principles of solidarity, introduction of such education as early as secondary school.

Priedai

1 PRIEDAS. KOKYBINIO TYRIMO METODOLOGIJA

Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovė „Spinter tyrimai“ 2016 metų rugpjūčio 29–spalio 13 dienomis atliko kokybinį į Lietuvą perkeltų asmenų tyrimą.

1.1. Tyrimo tikslas

Suprasti išvykimo iš gimtosios šalies ir Lietuvos pasirinkimo motyvus bei patirtį Lietuvoje.

1.2. Tyrimo metodas

Betarpiški giluminiai pusiau struktūruoti interviu (angl. *face-to-face*).

1.3. Tyrimo imtis

Iš viso tyrimo metu buvo atlikta 21 interviu:

18 į Lietuvą perkeltų asmenų:

- 3 moterys
- 15 vyrų
- 15 perkeltų iš Graikijos
- 3 perkelti iš Turkijos

3 ekspertai:

- Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos departamento atstovas
- Vilniaus arkivyskupijos Caritas Užsieniečių integracijos programos atstovas
- Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus atstovas

1.4. Tyrimo lokacija

Vilnius, Rukla.

1.5. Tikslinė grupė

Į Lietuvą perkelti asmenys, kurie šiuo metu gyvena Rukloje, ir tiesiogiai su pabėgėlių perkėlimu dirbantys ekspertai.

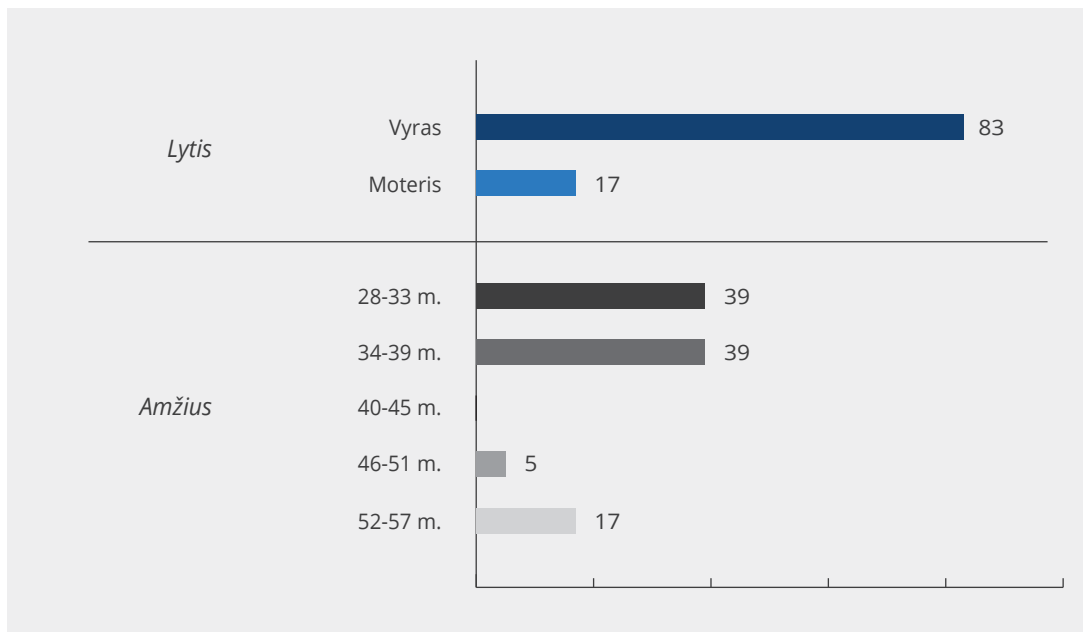
1.6. Giluminio interviu trukmė

20–25 min.

1.7. Atrankos metodas

Tikslinė atranka.

1.8. Į Lietuvą perkeltų asmenų socialinės-demografinės charakteristikos (%)

2 PRIEDAS. LIETUVOS GYVENTOJŲ NUOSTATŲ TYRIMO METODOLOGIJA

Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovė „Spinter tyrimai“ 2016 metų spalio 18–26 dienomis atliko Lietuvos gyventojų tyrimą Omnibus metodu. Tyrimo rezultatai lyginami su bendrovės „Spinter tyrimai“ 2015 metų spalio 16–26 dienomis, naujienų portalo DELFI užsakymu, bei šių metų vasario 17–28 dienomis Socialinių tyrimų instituto užsakymu atliktų tyrimų rezultatais.

2.1. Tyrimo tikslas

Išsiaiškinti gyventojų nuomonę dėl perkeltų į Lietuvą asmenų.

2.2. Tyrimo metodas

Apklausa – standartizuotas betarpiškas interviu, naudojant standartizuotą su Užsakovu suderintą klausimyną. Standartizuotą interviu atlieka profesionalus apklausėjas. Jis veda pokalbį su respondentu pagal parengtus klausimus, atsakymus fiksuodamas klausimyne.

2.3. Tyrimo lokacija

Visa šalies teritorija. Iš viso 65 atrankiniai taškai, išdėstyti taip, kad reprezentuotų visus šalies regionus.

2.4. Tikslinė grupė

Šalies gyventojai nuo 18 iki 75 metų.

2.5. Tyrimo imtis

Tyrimo metu apklausti 1002 respondentai.

2.6. Atranka

Tyrimo naudotas daugiapakopės stratifikuotos tikimybinės atrankos metodas. Šis atrankos metodas užtikrina duomenų reprezentatyvumą, t. y. kiekvienas šalies namų ūkis turi vienodas galimybes būti apklaustas ir atrankinė visuma pagal tikslinius kriterijus atitinka generalinę visumą. Tyrimo rezultatai reprezentuoja šalies gyventojų nuo 18 iki 75 metų nuomones ir vertinimus.

2.7. Statistinė duomenų paklaida

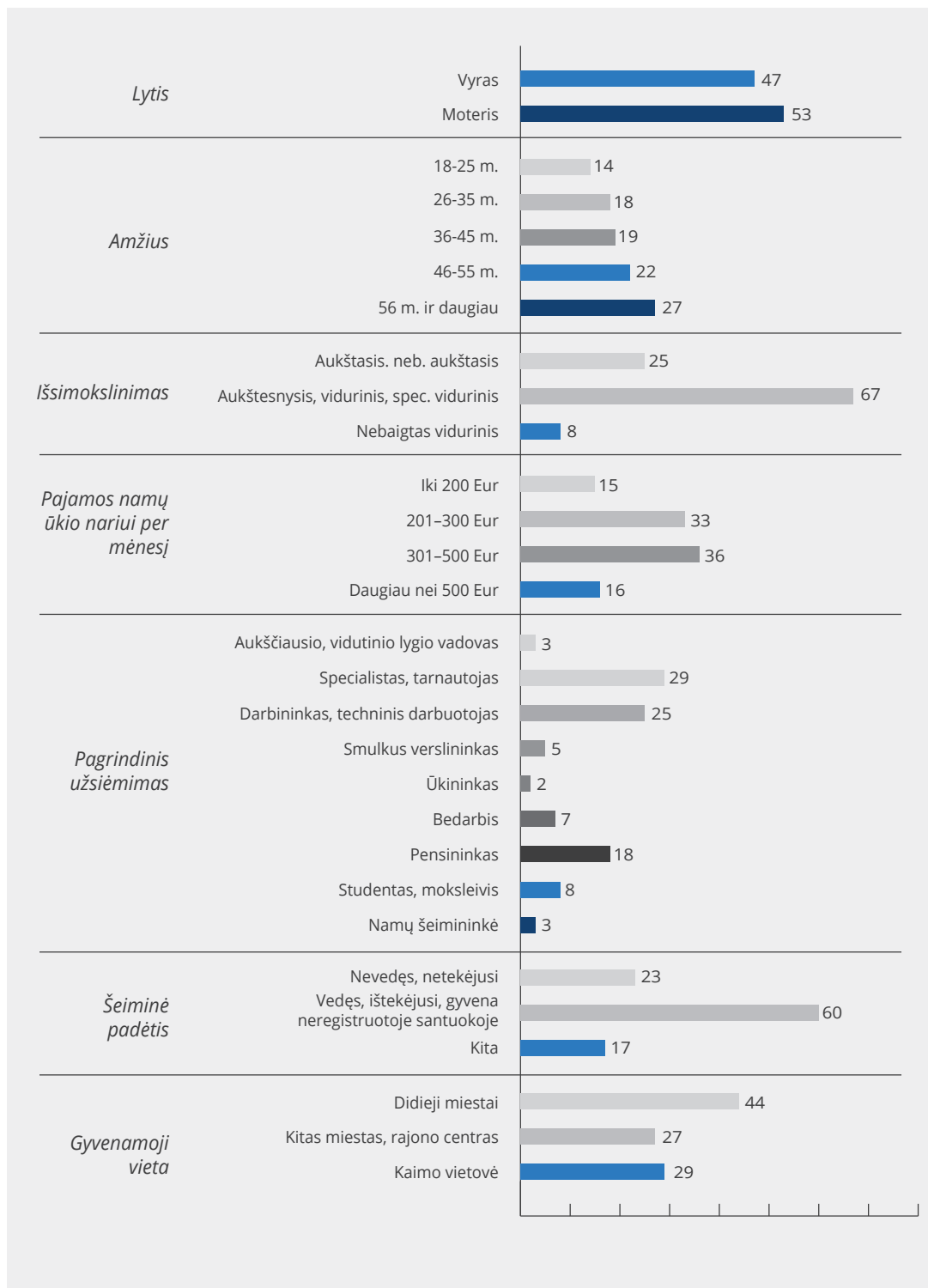
Atrankiniuose kiekybiniuose tyrimuose visada išlieka statistinės paklaidos tikimybė, į kurią būtina atsižvelgti interpretuojant duomenis. Pvz.: jeigu apklausus 1002 respondentus gavome, kad 31,0 proc. apklaustųjų mano, jog Lietuva realiai gali priimti 101–500 pabėgėlių, tai yra 95 proc. tikimybė, kad tikroji reikšmė yra tarp 28,1 proc. ir 33,9 proc.

Įverčio tikslumas mažėja, mažėjant analizuojamų atsakymų skaičiui. Toliau pateikiama lentelė, padedanti įvertinti statistinę paklaidą.

Statistinė duomenų paklaida:

	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.
PASISKIRSTYMAS	5	10	15	20	25	30	40	50
N	95	90	85	80	75	70	60	50
100	4.4	6.0	7.1	8.0	8.7	9.2	9.8	10
200	3.1	4.2	5.0	5.7	6.1	6.5	6.9	7.1
300	2.5	3.5	4.1	4.6	5.0	5.3	5.7	5.8
400	2.2	3.0	3.6	4.1	4.3	4.6	4.9	5.0
500	1.9	2.7	3.2	3.6	3.9	4.1	4.4	4.5
600	1.7	2.4	2.9	3.2	3.5	3.7	3.9	4.0
750	1.6	2.2	2.6	2.9	3.2	3.3	3.6	3.7
1000	1.4	1.9	2.3	2.5	2.7	2.9	3.1	3.1
1500	1.1	1.5	1.8	2.1	2.2	2.4	2.5	2.6

2.8 Respondentų socialinės-demografinės charakteristikos (%)

Europos migracijos tinklas (EMT) – tai Europos Komisijos, ES valstybių narių ir Norvegijos migracijos ekspertų tinklas, kurio tikslas rinkti, analizuoti ir dalintis naujausia, objektyvia, patikima ir palyginama informacija apie migraciją ir prieglobstį siekiant prisidėti prie Europos Sąjungos politikos formavimo ir visuomenės informavimo šiose srityse.

Lietuvoje EMT Nacionalinio informacijos centro (NIC) funkcijas LR Vyriausybės nutarimu vykdo Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) Vilniaus biuras glaudžiai bendradarbiaudamas su LR vidaus reikalų ministerija, Migracijos departamentu bei Valstybės sienos apsaugos tarnyba. EMT NIC bendradarbiauja ir su kitomis vyriausybėmis ir nevyriausybėmis institucijomis, dirbančiomis migracijos srityje.
